

DIGI VISIO

DIGI VISIO

DIGI VISIO

DIGI VISIO

DIGI VISIO

Valinnat ja valintakokeet -esiselvitys

Marko Borodavkin ja Susanna Tarkiainen

8.12.2022

Sisällys

1. Valinnat ja valintakokeet.....	3
1.1. Tavoitteet	3
1.2. Toimijat opiskelijavalinnoissa.....	3
1.2.1. Toimijat ammattikorkeakoulujen valinnoissa.....	3
1.2.2. Toimijat yliopistojen valinnoissa	5
1.3. Valintojen ja valintakokeiden nykytila sekä lyhyen- ja keskipitkän aikavälin (v. 2022–25) kehittäminen	6
1.3.1. Opiskelijavalintojen kehittäminen AMK-opiskelijavalinnat-konsortiossa v. 2021–2024.....	7
1.3.2. Opiskelijavalintojen kehittäminen yliopistosektorilla	14
1.4. Valintojen ja valintakokeiden kehitysnäkymät pidemmällä aikavälillä (v. 2026–2030)	25
1.4.1. Opiskelijavalintojen kehittäminen ammattikorkeakouluissa pidemmällä aikavälillä.....	25
1.4.2. Opiskelijavalintojen kehittäminen yliopistoissa pidemmällä aikavälillä 27	
1.4.3. Yhteenvedo pitkän aikavälin kehittämisestä ja korkeakoulusektoreiden välinen yhteistyö	31
1.5. Valintakoejärjestelmät	31
1.5.1. Ammattikorkeakoulujen valintakokeiden digitalisointi.....	31
1.5.2. Yliopistojen valintakokeiden digitalisointi	32
1.5.3. Vallu-Valintakoepalvelu	33
1.5.4. Abitti	36
1.5.5. TIM-järjestelmä.....	36
1.5.6. Yhteenvedo valintakoejärjestelmistä.....	37
1.6. Digivisio 2030 -hankkeen rooli valinnoissa ja valintakokeissa	38
1.7. Yhteenvedo ja johtopäätöksiä.....	38

1. Valinnat ja valintakokeet

1.1. Tavoitteet

Selvitysprojektin tavoitteena on ennakoida ja saavuttaa näkymä siitä, miten korkeakoulujen valinnat/valintakokeet muuttuvat kohti vuotta 2030 ja, mitä toimenpiteitä muutos korkeakouluilta edellyttää.

Lisäksi tarkoituksena on kuvata erityisesti ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen valintojen ja valintakokeiden nykytilanne hyödyntäen jo tehtyä ja tekeillä olevaa työtä molemmilla korkeakoulusektoreilla ja välttämällä mahdollinen päällekkäinen työ.

Selvityksen tuloksena tuotetaan esitys Digivisio 2030 -hankkeen roolista valintojen ja valintakokeiden kehittämisessä. Samanaikaisesti tulee kuvata valintaprosessin mahdollinen asemointi Digivision tavoitearkkitehtuuriin ja palvelujen suunniteltuun sisältöön oppimisen ekosysteemissä.

Selvityksessä tarkastellaan **alempaan korkeakoulututkintoon** johtavien koulutusten valintoja. Selvityksessä huomioidaan sekä **kotimaiskielisten** (suomi ja ruotsi) että **englannikielisten** koulutusten valintoja.

Selvityksessä huomioidaan erityisesti seuraavat aihealueet: todistusvalinta, valintakokeet, valintakoejärjestelmät ja avoimen väylä. Myös muut valintatavat kuvataan lyhyesti.

Selvityksen ulkopuolelle jää ylempään korkeakoulututkintoon ja jatkotutkintoon johtavien koulutusten valinnat sekä tutkintoon johtamattomien täydennys- ja erilliskoulutusten valinnat.

1.2. Toimijat opiskelijavalinnoissa

1.2.1. Toimijat ammattikorkeakoulujen valinnoissa

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)

- Korkeakoulujen ohjaus (informaatio, talous ja normi)
- Korkeakoulujen tulossopimukset

Opetushallitus (OPH)

- Opintopolku.fi -palvelun ylläpito ja kehittäminen
- Aikatauluvalmistelu

KHT eli Korkeakouluhakujen tukiryhmä

- Opetushallituksen asettama, mukana molemmat kk-sektorit
- KHT-ryhmän toimikausi päättyy vuoden 2022 lopussa. On todettu, että jatkossakin on tarve ryhmälle, jossa on mukana Opetushallitus sekä molemmat kk-sektorit. Uuden Korkeakouluhakujen tukiryhmän tehtävänä on

8.12.2022

- o tukea korkeakouluja ja Opetushallitusta erityisesti yhteishaun, mutta myös muiden Opintopolku.fi -palvelun avulla toteutettavien korkeakouluhakujen käytännön toteuttamisessa ja koordinoinnissa,
- o tehdä korkeakouluhakujen toteuttamiseen liittyviä suosituksia ja kehittämis ehdotuksia,
- o edistää opiskelijavalintaan liittyvää yhteistyötä korkeakoulusektorin toimijoiden kesken,
- o valmistella yhteistyössä Opetushallituksen kanssa hakuihin liittyviä aikatauluja, käytäntöjä, niihin liittyviä ohjeistuksia, koulutuksia ja seminaareja,
- o tuoda esiin Opintopolku.fi-palveluun liittyviä kehittämistarpeita sekä
- o koordinoida ja yhdenmukaistaa korkeakoulujen opiskelijavalintoihin liittyvää hakijaviestintää.

KOPS eli Korkeakoulujen opiskelijavalintojen strategisen kehittämisen verkosto

- Sektorirajat ylittävä strategisen tason verkosto korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämiseen
- Mukana Arene, UNIFI:n koulutusvararehtorit, AMK-OHA YO-OHA, AMK-Hapa, YO-HAPA, OKM ja YTL

Arene

- Toimii AMK-opiskelijavalinnat-konsortiossa ylimpänä päätöksenteko elimenä.

Arenen koulutusvaliokunta

- Tehtävänä on ammattikorkeakoulutuksen, elinikäisen oppimisen ja ammatillisen korkeakoulutuksen rakenteiden kehittäminen ammattikorkeakouluyhteistyössä.
- Tehtävänä on ammattikorkeakoulutukseen liittyviin lakeihin ja säädöksiin vaikuttaminen.

AMK-OHA-forum

- Ammattikorkeakoulujen opintoasiainpäälliköiden verkosto
- Tukee johtamista ja johtoa
- Kehittää haku- ja opintohallinnon palveluita ammattikorkeakouluissa ja ammattikorkeakoulujen välillä.
- Mukana edustus kaikista ammattikorkeakouluista

AMK-HAPA-verkosto

- Hakijapalveluiden toimijoiden verkosto käsittelee valintojen käytännön toteuttamista

AMK-opiskelijavalinnat-konsortio

- Vastaa ja koordinoi ammattikorkeakoulujen suomen, ruotsin ja englanninkielisen koulutuksien opiskelijavalintojen kehittämisestä

8.12.2022

1.2.2. Toimijat yliopistojen valinnoissa

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)

- Korkeakoulujen ohjaus (informaatio, talous ja normi)
- Korkeakoulujen tulossopimukset

Opetushallitus (OPH)

- Opintopolku.fi -palvelun ylläpito ja kehittäminen
- Aikatauluvalmistelu

KHT eli Korkeakouluhakujen tukiryhmä

- Opetushallituksen asettama, mukana molemmat kk-sektorit
- KHT-ryhmän toimikausi päättyy vuoden 2022 lopussa. On todettu, että jatkossakin on tarve ryhmälle, jossa on mukana Opetushallitus sekä molemmat kk-sektorit. Uuden Korkeakouluhakujen tukiryhmän tehtävänä on
  - tukea korkeakouluja ja Opetushallitusta erityisesti yhteishaun, mutta myös muiden Opintopolku.fi -palvelun avulla toteutettavien korkeakouluhakujen käytännön toteuttamisessa ja koordinoinnissa,
  - tehdä korkeakouluhakujen toteuttamiseen liittyviä suosituksia ja kehittämis ehdotuksia,
  - edistää opiskelijavalintaan liittyvää yhteistyötä korkeakoulusektorin toimijoiden kesken,
  - valmistella yhteistyössä Opetushallituksen kanssa hakuihin liittyviä aikatauluja, käytäntöjä, niihin liittyviä ohjeistuksia, koulutuksia ja seminaareja,
  - tuoda esiin Opintopolku.fi-palveluun liittyviä kehittämistarpeita sekä
  - koordinoita ja yhdenmukaistaa korkeakoulujen opiskelijavalintoihin liittyvää hakijaviestintää.

KOPS eli Korkeakoulujen opiskelijavalintojen strategisen kehittämisen verkosto

- Sektorirajat ylittävä strategisen tason verkosto korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämiseen
- Mukana Arene, UNIFI:n koulutusvararehtorit, AMK-OHA YO-OHA, AMK-Hapa, YO-HAPA, OKM ja YTL

UNIFI

- Edistää yliopistojen välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä
- Tekee linjauksia
- Valinnoissa toimii Unifin koulutusvararehtorit

Valintojen ydinryhmä

- Valintojen eri toimijat linkittävä ryhmä. Tuki erilaisten käytännön valmistelujen varmistamiseen ja viestin viemiseen eri ryhmien välillä
- Suuntautuu pidemmän aikavälin kehittämiseen
- Mukana UNIFI:n koulutusvararehtorit, OHA, HAPA-ryhmä, strateginen ryhmä, Fucio, yhteisvalinnat

OHA-forum

- Yliopistokoulutuksen asiantuntijaverkosto

8.12.2022

- Tukee johtamista ja johtoa
- Kehittää koulutuksen ja opiskelun palveluita yliopistoissa ja yliopistojen välillä
- Mukana edustus kaikista yliopistoista

Opiskelijavalintojen strateginen ryhmä

- Muodostettu maaliskuussa 2019
- Valmistelee yliopistojen yhteisiä opiskelijavalinnan linjauksia
- Mukana hakijapalveluiden päällikkö kaikista yliopistoista

HAPA-verkosto

- Hakijapalveluiden toimijoiden verkosto käsittelee valintojen käytännön toteuttamista

Opiskelijavalintojen kehittämishanke 2022–25

- Määräaikainen yliopistojen yhteinen hanke, jossa kehitetään todistusvalintaa ja valintakokeita
- Hankkeessa on projektipäällikkö ja koordinaattori

Fucio

- Suomalaisten yliopistojen IT-johtajien verkosto
- Kehittää suomalaisten yliopistojen IT-palveluita

Vallu-valintakoepalvelun ohjausryhmä

- Seuraa Metropolian omistaman Vallu-valintakoepalveluun liittyviä toimintoja yliopistoissa, CSC:llä ja Metropoliasa.
- Mukana CSC, Metropolia, Fucio, hapa-puheenjohtaja, kansallinen valintakoordinaattori, opiskelijavalintojen kehittämishanke, yliopistojen edustajia (HY, JYU, UEF)

Yhteisvalintakoordinaattorit

- Koordinoivat valintakoeysteistöitä sekä yhteisvalintoja

Kansallinen valintakoordinaattori

- OHA-forumin alainen pysyvä tehtävä
- Yliopistojen välinen yhteistyö sekä valintojen toteuttamisessa että kehittämisessä

1.3. Valintojen ja valintakokeiden nykytila sekä lyhyen- ja keskipitkän aikavälin (v. 2022–25) kehittäminen

Valintakoejärjestelmien nykytilaa ja kehittämistä kuvataan tarkemmin osiossa 'Valintakoejärjestelmät'.

Korkeakouluvalinnat uudistuivat merkittävästi vuonna 2020, jolloin otettiin laajamittaisesti käyttöön todistusvalinta. Uudistuksen myötä molemmilla korkeakoulusektoreilla valitaan noin puolet uusista opiskelijoista ylioppilastodistuksen perusteella. Toinen pääasiallinen valintatapa molemmilla sektoreilla on valintakokeen perusteella tehtävä valinta. Osassa koulutuksia on

8.12.2022

käytössä myös muita valintatapoja. Nykytilan kuvaus keskittyy kuvaamaan korkeakoulujen valintauudistuksen jälkeistä tilannetta vuonna 2022.

1.3.1. **Opiskelijavalintojen kehittäminen AMK-opiskelijavalinnat-konsortiossa v. 2021–2024**

AMK-opiskelijavalinnat-konsortio on suomalaisten ammattikorkeakoulujen yhteenliittymä, joka on perustettu vuonna 2021. Konsortio koordinoi ja kehittää ammattikorkeakoulujen suomen, ruotsin ja englanninkielisten koulutuksien opiskelijavalintoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämishanke päättyi vuoteen 2020. Syksyn 2020 aikana ammattikorkeakoulut valmistelivat esityksen opiskelijavalintojen jatkokehittämisestä tuleville vuosille ammattikorkeakoulujen omalla rahoituksella. Suunnitelma ja sopimus suomen- ja ruotsinkielisten koulutuksien opiskelijavalintojen kehittämisestä hyväksyttiin Arenen rehtorikokouksessa joulukuussa 2020. Osana sopimusta ammattikorkeakoulut perustivat AMK-opiskelijavalinnat-konsortion, jonka vastuulla on opiskelijavalintojen kehittäminen. Metropolia ammattikorkeakoulu jatkaa AMK-opiskelijavalinnat-konsortiossa toimintaa koordinoivana ammattikorkeakouluna. Konsortiossa on mukana kaikki ammattikorkeakoulut (pl. Högskolan på Åland ja Poliisiammattikorkeakoulu). Keväällä 2021 ammattikorkeakoulut aloittivat keskustelun tarpeesta lähteä kehittämään suomen- ja ruotsinkielisten opiskelijavalintojen lisäksi myös englanninkielisten koulutuksien opiskelijavalintoja. Arenen rehtorikokous teki päätöksen huhtikuussa 2021 siitä, että jo vuodelle 2022 lähdetään kehittämään myös englanninkielisten koulutuksien opiskelijavalintoja. Syksyn 2021 aikana valmisteltiin jatkokehittämisen suunnitelma ja sopimukset englanninkielisten koulutuksien opiskelijavalintojen kehittämisestä ja tämän liittämistä osaksi AMK-opiskelijavalinnat-konsortiossa tehtävää kehittämistyötä. Jatkokehittämisen suunnitelma vuosille 2022–2024 ja sopimukset hyväksyttiin Arenen rehtorikokouksessa joulukuussa 2021 ja sopimukset allekirjoitettiin tammikuussa 2022.

AMK-opiskelijavalinnat-konsortiossa kehitettävät kokonaisuudet:

Suomen- ja ruotsinkielisten tutkintoon johtavien koulutuksien opiskelijavalintojen kehittäminen

- Todistusvalinnan kehittäminen
- AMK-valintakokeen kehittäminen
- Ammattikorkeakouluun.fi-sivuston kehittäminen

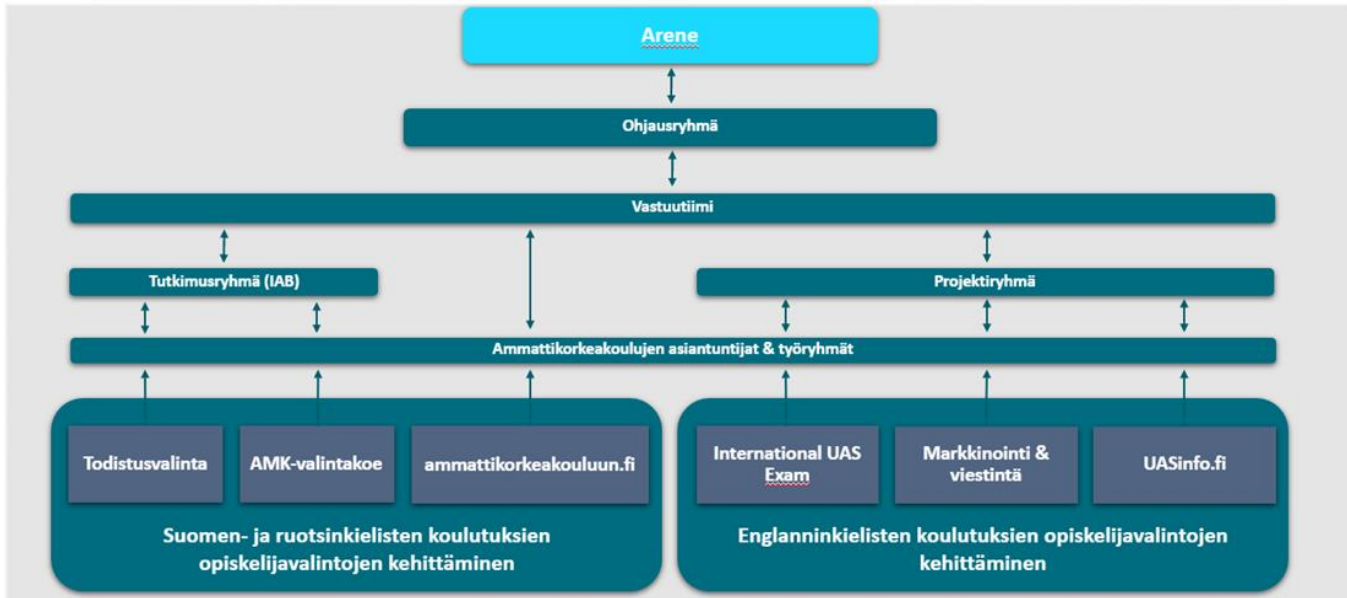
Englanninkielisten tutkintoon johtavien koulutuksien opiskelijavalintojen kehittäminen

- International UAS Exam
- Markkinointi ja viestintä
- UASinfo.fi

Ammattikorkeakoulut ovat tehneet seuraavat sopimukset opiskelijavalintojen kehittämiseen ja toteuttamiseen liittyen:

8.12.2022

- Sopimus ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistä ja koordinoinnista vuosina 2022–2024 (AMK-opiskelijavalinnat konsortio)
- Sopimus International UAS Examin ja AMK-valintakokeen käytöstä sekä Valintakoejärjestelmäpalvelun tuottamisesta ja sen käytöstä
- Sopimus yhteisrekisteripitäjyydestä

kuva 1. AMK-opiskelijavalinnat-konsortio

1.3.1.1. Todistusvalinta

1.3.1.1.1. Todistusvalinnan käyttöönotto

Ammattikorkeakoulut ottivat kevään 2020 yhteishaussa käyttöön todistusvalinnan, joka perustuu ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon arvosanojen pisteyttämiseen. Todistusvalinnassa käytettävät ylioppilastutkinnon, ammatillisen perustutkinnon ja kansainvälisten ylioppilastutkintojen pisteytysmallit otettiin käyttöön kaikissa ammattikorkeakouluissa kaikilla koulutusaloilla lukuun ottamatta kulttuurialaa.

Keskeisenä lähtökohtana ammattikorkeakouluilla todistusvalinnan kehittämisessä on ollut, että siinä arvioidaan yleisiä oppimisvalmiuksia korkeakouluopintoihin. Hakijan toisella asteella tekemät ainevalinnat eivät lähtökohtaisesti rajaa ammattikorkeakoulujen hakuvaihtoehtoja pois. Tärkeäksi nähtiin myös, että ylioppilaat ja ammatillisella perustutkinnolla hakevat kiintiöidään erikseen. Käytössä olevat pisteytysmallit ovat voimassa toistaiseksi.

Ennen vuotta 2020 todistusvalintaa ei ole ollut merkittävässä roolissa ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Aiempina vuosina toisen asteen tutkintoja pisteytettiin osana ns. yhteispistevalintaa, jossa lopullinen opiskelijavalinta tehtiin todistuspisteiden ja valintakokeiden yhteispistemäärän perusteella. Yhteispistevalinnasta luovuttiin ammattikorkeakouluissa keväällä 2020.

1.3.1.1.2. Todistusvalinnan pisteytys

1.3.1.1.2.1. Ylioppilastutkinto

Ammattikorkeakoulujen ylioppilastutkinnon pisteytysmalli on käytössä kaikissa ammattikorkeakouluissa ja koulutusaloilla (pl. kulttuuriala). Pisteytysmallissa pisteytetään viisi ainetta seuraavasti: äidinkieli (suomi, ruotsi, saame, suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä), matematiikka (lyhyt tai pitkä), vieras/toinen kotimainen kieli sekä kaksi reaaliainetta/vierasta kieltä (toista kotimaista kieltä ei huomioida tässä kohdassa) (taulukko 2). Kaikki pisteytettävät aineet huomioidaan vain kerran ja hakijalle paras pisteitä tuottava yhdistelmä pisteytettävistä aineista huomioidaan. Vaikka pisteytyksessä huomioidaan enimmillään viisi ainetta, valituksi tuleminen ei edellytä pisteitä viidestä aineesta, vaan kokonaispistemäärä ratkaisee. Pisteytysmallissa voi enimmillään saavuttaa 198 pistettä.

1.3.1.1.2.2. Ammatillinen perustutkinto

Ammattikorkeakoulujen ammatillisen perustutkinnon pisteytysmalli on käytössä kaikissa ammattikorkeakouluissa ja koulutusaloilla (pl. kulttuuriala). Todistusvalinnassa huomioidaan 1.8.2015 alkaen suoritettujen toisen asteen ammatilliset perustutkinnot (ei näyttötutkinto). Ammatillisen perustutkinnon todistus voi tuottaa enimmillään 150 pistettä. Pisteytysmallissa huomioidaan kolmen yhteisen tutkinnon osan arvosanat (viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, yhteiskunta- ja työelämäosaaminen) sekä tutkinnon painotettu keskiarvo.

1.3.1.1.3. Todistusvalinnan kehittäminen

Tavoitteena on arvioida ja kehittää edelleen ammattikorkeakoulujen ylioppilastodistuksen ja ammatillisen perustutkintotodistuksen pisteytysmallien tasa-arvoisuutta ja toimivuutta tutkittuun tietoon perustuen sekä eri koulutusalat huomioiden.

Ammattikorkeakoulujen todistusvalinnan pisteytysmallien toimivuutta tutkitaan (poikkileikkaustutkimukset & seurantatutkimukset) vuosien 2021–2024 aikana. Todistusvalinnan jatkokehitystyöstä vastaa oma työryhmä, joka käsittelee todistusvalintojen ja seurantatutkimuksen tulokset sekä tekee tulosten perusteella muokausehdotukset AMK-opiskelijavalinnat-konsortion ohjausryhmälle ja Arenelle.

1.3.1.2. AMK-valintakoe

1.3.1.2.1. AMK-valintakokeen kehittäminen ja käyttöönotto

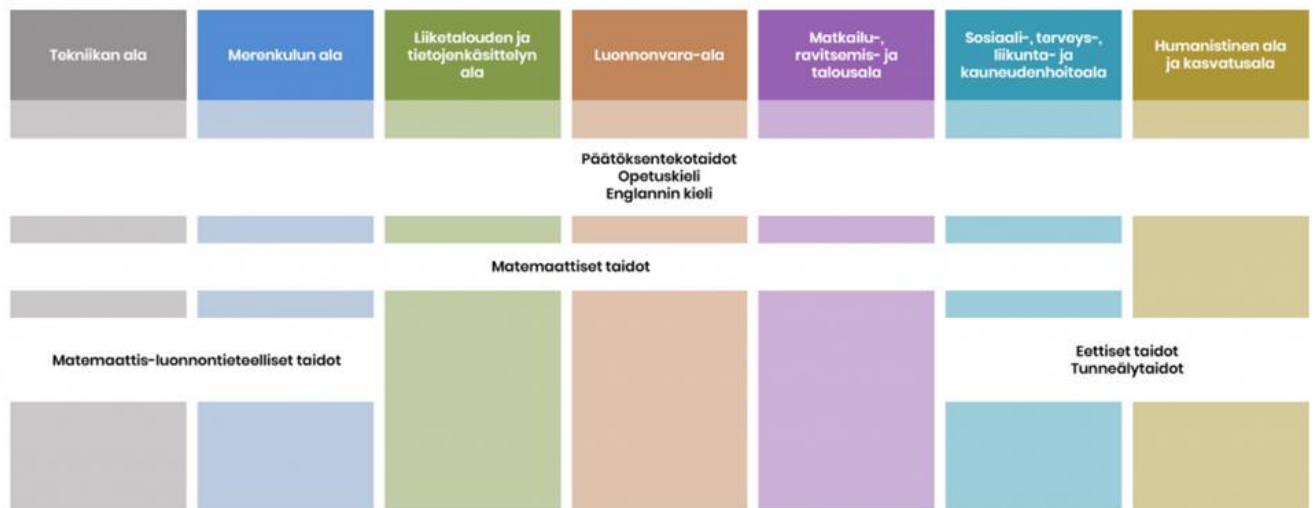
Vuosina 2017–2020 toteutetun AMK-opiskelijavalinnat-hankkeen yhtenä päätavoitteena oli yhteisen uuden digitaalisen valintakokeen (AMK-valintakoe) kehittäminen ammattikorkeakoulusektorille koulutusalaakohtaiset tarpeet huomioiden. AMK-valintakokeen kehittäminen toteutettiin kolmessa vaiheessa: määrittely-, kehittämis- ja toteuttamisvaiheessa.

8.12.2022

AMK-valintakoe on ammattikorkeakoulujen yhteinen digitaalinen valintakoe, joka tehdään omalla kannettavalla tietokoneella. AMK-valintakoe on käytössä kaikissa ammattikorkeakouluissa ja koulutusaloilla (pl. kulttuuriala). AMK-valintakoe on standardoitu testi. Hakija osallistuu AMK-valintakokeeseen vain kerran huolimatta hakukohteiden lukumäärästä.

Valintakokeen osiot ja kesto määräytyvät sen mukaan, mihin hakukohteisiin hakija on hakenut. Jotta hakijalla on mahdollisuus tulla valituksi, tulee jokainen hakukohteelle kuuluva koeosio suorittaa hyväksytysti.

AMK-valintakokeessa arvioidaan valmiuksia ammattikorkeakouluopintoihin. AMK-valintakokeeseen ei liity ennakkomateriaalia tai -tehtäviä.

Kuva 2. AMK-valintakokeen osiot

AMK-valintakokeen sisältöalueet muodostettiin tutkittuun ja kokemukselliseen tietoon perustuen kolmen osatutkimuksen avulla. Määrittelyvaiheen keskeisenä tuloksena oli AMK-valintakokeen sisältöalueiden tunnistaminen. Tulosten perusteella tunnistettiin AMK-valintakokeen kaikille aloille yhteiset sisältöalueet (kieli- ja viestintätaidot sekä päätöksentekotaidot) sekä alakohtaiset (vain tietyn alan hakijat suorittavat osion).

Kehittämävaiheessa tunnistettiin, kehitettiin ja arvioitiin uuden AMK-valintakokeen osioiden sisällöt ja tuotettiin valintakoetehtävät. Hankkeen kehittämis- vaiheessa toteutettiin määrittelyvaiheen tulosten perusteella tunnistetut lisäselvitykset liittyen AMK valintakokeen sisältöalueisiin.

Syksyn 2019 AMK-valintakokeen osioiden kehittäminen aloitettiin syksyllä 2018. Ensin toteutettiin AMK-valintakokeen kunkin osion tavoitteiden, sisältöjen, rakenteen ja kysymystyyppien tarkempi määrittely scoping-katsausten avulla. Katsausten tavoitteena oli tunnistaa tutkimustiedosta korkeakouluopiskelijoiden tai -hakijoiden päätöksenteko-, kieli- ja viestintä-, matemaattisia, matemaattis-luonnontieteellisiä ja eettisiä taitoja

8.12.2022

arvioivat mittarit sekä niiden sisältöalueet. Lisäksi kolmessa osiossa katsausta täydennettiin dokumenttianalyysillä. Tulosten perusteella tunnistettiin jokaisen AMK-valintakokeen osion sisältöalueet. Keväällä 2019 laadittiin valintakoetehtävät syksyn 2019 valintakokeeseen. Laaditut tehtävät arvioitiin asiantuntijapaneeleissa, muokattiin saadun palautteen perusteella ja pilotoitiin eri ammattikorkeakoulualojen kevään 2019 valintakokeen yhteydessä tehtävien vaikeustason ja erottelukyvyn arvioimiseksi. Valintakoetehtävät muokattiin pilotoinnin tulosten perusteella elokuussa 2019, ja uusi AMK-valintakoe oli valmis otettavaksi käyttöön syksyllä 2019 osana hankkeen toteuttamisvaihetta. AMK-valintakokeen sisällön ja rakenteen kehittämisen lisäksi hankkeen kehittämissä vaiheissa Metropolia kehitti valintakoejärjestelmän, kokeen käytännön ja tekniset järjestelyt sekä AMK-valintakokeeseen liittyvää ohjausta ja viestintää. Valintakoejärjestelmän nykytilaa kuvataan tarkemmin raporin osiossa 'Valintakoejärjestelmät'.

1.3.1.2.2. AMK-valintakokeen operatiivinen toiminta

Digitaalisten valintakokeiden toteuttaminen edellyttää uudenlaisia käytäntöjä ja toimintamalleja sekä resurssitarpeita korkeakoulujen eri toimijoilta.

Tämänhetkinen digitaalisten valintakokeiden järjestäminen kampuksella asettaa uudenlaisia vaatimuksia korkeakoulun infralle niin tiloihin kuin tekniikkaan liittyvien vaatimusten osalta. Korkeakoululla ei välttämättä ole kokeiden toteuttamista varten soveltuvia tiloja, jolloin erillisiä tiloja saatetaan joutua vuokraamaan. Muiden tilojen käyttämisessä voi olla kyse myös valvontaresursseihin liittyvistä asioista. Korkeakoulujen tietohallinnolla on digitaalisten valintakokeiden järjestämisen myötä tullut uusi rooli. Aiemmin tietohallinnolla ei ole ollut käytännössä mitään roolia valintakoejärjestelyissä, mutta nykyisin resurssitarve on oleellinen ja tietohallinnolla on keskeinen rooli onnistuneen valintakokeen toteuttamisessa kampusympäristössä.

Ammattikorkeakouluilla on tällä hetkellä vakiintuneet käytännöt, toimintaohjeet ja roolitukset käytännön järjestelyihin mukaan luettuna tekniseen infraan liittyvät asiat. Resurssitarpeet ja infrakokonaisuus ovat kuitenkin asioita, joita täytyy tarkastella ja suunnitella pitkällä aikavälillä, mikäli muutoksia erityisesti toteutustapaan liittyen tehtäisiin.

Kaikki AMK-valintakoetta käyttävät ammattikorkeakoulut noudattavat yhteisiä valtakunnallisia ohjeita valintakokeen toteuttamisessa. AMK-valintakokeeseen liittyviä vastuut sekä kokeen toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä ja rooleista operatiivisten tehtävien näkökulmasta on sovittu ammattikorkeakoulujen kesken.

1.3.1.2.3. AMK-valintakokeen kehittäminen

AMK-valintakoe järjestetään toistaiseksi kaksi kertaa vuodessa, kevään toisessa yhteishaussa ja syksyn yhteishaussa. AMK-valintakoe on luotettava ja erottelukykyinen valintamenetelmä, mutta kokeen osioita tulee jatkokehittää.

8.12.2022

AMK-valintakokeen tavoitteena on arvioida hakijoita luotettavasti, objektiivisesti ja oikeudenmukaisesti.

AMK-valintakokeen ennustekyvyn arviointia tehdään seurantatutkimuksen muodossa v. 2021–2024 välisenä aikana. Seurantatutkimus on käynnistynyt vuonna 2022. Seurantatutkimuksen tavoitteena on tarkastella ammattikorkeakoulujen AMK-valintakokeen ennustekykyä. Seurannan kautta saadaan myös lisää tietoa valituista opiskelijoista. Vertailua tullaan tekemään myös AMK-valintakokeella valittujen ja todistusvalinnan valittujen opiskelijoiden välillä.

1.3.1.3. Ammattikorkeakouluun.fi- ja UASinfo.fi-sivuston kehittäminen

Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on ollut yhtenäistää ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintoihin liittyvää ohjausta ja viestintää, mikä toteutui monipuolisen yhteistyön ja ammattikorkeakoulujen yhteisen verkkosivuston kehittämisen seurauksena. Osahanke toteutettiin kahdessa vaiheessa. Määrittelyvaiheessa kartoitettiin opiskelijavalintojen ohjaukseen ja viestintään liittyvien sisältöjen ja menetelmien nykytila sekä hyvät käytännöt ja kehittämistarpeet.

Kehittämisyvaiheessa toteutettiin ammattikorkeakoulujen uusi yhteinen verkkosivusto Ammattikorkeakouluun.fi määrittelyvaiheessa kootun tiedon perusteella. Ammattikorkeakouluun.fi-sivuston tekninen kehittäminen tehtiin käyttäjälähtöisesti. Rakenteen suunnittelussa hyödynnettiin määrittelyvaiheessa tunnistettuja aihekokonaisuuksia ja asiantuntijoiden antamia arvioita verkkosivuston alustavasta rakenteesta sekä sisällöstä. Kokonaisuudessaan opiskelijavalintoihin liittyvän ohjauksen ja viestinnän kehittämiseen osallistui laaja-alainen sidosryhmäjoukko kaikissa kehittämisen eri vaiheissa: ammattikorkeakoulujen koulutusala-kohtaisten verkostojen, opintoasiain toimijoiden, hakijapalveluiden, opinto-ohjaajien ja viestinnän lisäksi monipuolista yhteistyötä tehtiin mm. ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n, Opetushallituksen ja Suomen opinto-ohjaajat Sopo ry:n kanssa.

Vuonna 2021 syksyn aikana, kun englanninkielisiä opiskelijavalintoja lähdettiin kehittämään, AMK-opiskelijavalinnat-konsortiossa todettiin, että ammattikorkeakoulujen tarjoamien englanninkieliset koulutuksien kuvaaminen nykyistä laajemmin on tarkoituksenmukaista. UASinfo.fi sivuston kehittämistyö tehtiin nopealla aikataululla vuoden 2021 aikana. Englanninkielisiin koulutuksiin ja opiskelijavalintoihin liittyvä sivusto UASinfo.fi julkaistiin lokakuussa 2021. Opintopolku.fi -palvelun uudistumisen (v. 2021) myötä sivuston tulee edelleen toimia Opintopolkua täydentävänä palveluna. Ammattikorkeakoulujen omia verkkosivustoja tulee myös tarkastella ja kehittää suhteessa ammattikorkeakouluun.fi- ja UASinfo.fi sivustoihin. Koulutusalojen verkostojen, toisen asteen toimijoiden ja sivuston käyttäjien antaman palautteen perusteella sivuston jatkokehittämiselle on tarvetta. AMK-opiskelijavalinnat-konsortio koordinoi sivustoihin liittyvää kehittämistyötä vuosien 2023 ja 2024 aikana.

8.12.2022

1.3.1.4. International UAS Exam

Ammattikorkeakoulut sopivat keväällä 2021, että AMK-opiskelijavalinnat-konsortiossa lähdetään kehittämään englanninkielisten koulutuksien opiskelijavalintoja. Yhtenä keskeisenä kehittämistoimenpiteenä oli aiempaa yhtenäisemmän valintakokeen kehittäminen.

Ammattikorkeakoulut ovat sopineet yhteisen valintakokeen käytöstä ja kehittämisestä vuosille 2022–2024. International UAS Exam on kaikkien alojen yhteinen online-koee, joka toteutetaan paikasta riippumattomana hakijan omalla laitteella. International UAS Exam otettiin ensimmäisen kerran käyttöön kevään 2022 ensimmäisessä yhteishaussa. International UAS Examin kehittämisen perustana on ollut AMK-valintakoe. Arvioitavat sisällöt ovat pääosin samoja, koulutuksen tavoitteet ovat samat kielestä riippumatta. Kehittämisen aikana on kuitenkin tunnistettu joitakin eroja (mm. englannin kielen suurempi painoarvo, osassa sosiaali- ja terveysalan kohteissa arvioidaan suomen/ruotsinkielisen taitoa), jotka on otettu huomioon koetta kehitettäessä.

International UAS Exam on kaksivaiheinen:

1. vaihe Kirjallinen koe (toteutetaan Vallu-valintakoepalvelussa)

Kuva 3. International UAS Examin ensimmäisen vaiheen osiot

2. vaihe Suullinen koe (ryhmähaastattelu)

Toinen vaihe on kaikille aloille yhteinen ja hakija osallistuu vain yhteen ryhmähaastatteluun. Hakijat kutsutaan haastatteluryhmiin koulutusaloittain. Hakija kutsutaan korkeimman mahdollisen hakutoiveen koulutusalan haastatteluryhmään, jonka kirjallisen kokeen hän on hyväksytysti suorittanut.

8.12.2022

1.3.1.5. Avoimen väylä

Tutkintoon johtavaan ammattikorkeakoulutukseen voi lähtökohtaisesti hakea myös avoimen ammattikorkeakouluopintojen perusteella. Käytännöt ja toimintamallit eroavat kuitenkin ammattikorkeakoulujen välillä.

Ammattikorkeakouluilla ei ole yhteisiä päätöksiä mm. hakuajoista ja valintakriteereitä. Jokainen ammattikorkeakoulu toteuttaa avoimen väylän haun itsenäisesti erillishakuna tai osana yhteishakua. Keskustelua on käyty aika ajoin tulisiko avoimen väylää systemaattisen ja laajemmassa yhteistyössä kehittää, mutta toistaiseksi yhteisiä ratkaisuja avoimen väylän kehittämiseen ei ole ammattikorkeakouluissa tehty.

1.3.2. Opiskelijavalintojen kehittäminen yliopistosektorilla

1.3.2.1. Valintoihin liittyvä tietotekninen infrastruktuuri ja tietovirrat

Niin opiskelijavalintojen arjessa kuin opiskelijavalintojen kehittämisessä törmätään usein siihen, että valintoihin liittyvä data on hajautettua ja vaikeasti yhdisteltävissä. Valintojen arjessa puhutaan monien eri järjestelmien yhteen toimivuudesta ja siitä, kuinka paljon manuaalista työtä joudutaan tekemään, jotta tieto saadaan kulkemaan eri järjestelmien välillä. Valinnoissa käytettäviä tai valintoihin ja uusiin opiskelijoihin liittyviä järjestelmiä on muun muassa Opintopolku, opintotietojärjestelmät Sisu ja Peppi, Vallu-valintakoepalvelu sekä maahanmuuttoviraston järjestelmät.

Tiedolla johtamisen ja tutkimuksen haasteena on se, että tieto on eri järjestelmissä ja suhteellisen yksinkertaistenkin asioiden selvittäminen vaatii tiedon keräämisen eri järjestelmistä ja niiden yhdistelemisen. Keskusteluissa eri valintatapojen käytöstä ja niiden kehittämisestä nousee usein esiin tarve tietää muun muassa, miten eri valintatavoilla valitut kiinnittyvät opintoihin ja menestyvät opinnoissaan. Opiskelijavalintojen ehdoton vaatimus kuitenkin on, että valtaosa opiskelijaksi valituista suorittaa tutkinnon opiskeluoikeuden mukaisessa koulutuksessa vaaditussa ajassa. Opintopolusta on mahdollista siirtää tieto valintatavasta Sisuun ja Peppiin. Vaatii kuitenkin merkittävän määrän manuaalista työtä kerätä aloittain tieto siitä, miten kiinnittyminen opintoihin ja opinnoissa menestyminen eroaa eri valintatavoilla valittujen välillä sekä alojen välillä. Tällaista tiedonkeruuta ei tällä hetkellä tehdä systemaattisesti yhdessä. Opiskelijavalintojen kehittämishankkeen teettämässä tutkimuksessa saadaan kyseistä tietoa tietystä aikapisteestä. Muutoin tiedon keruu on yksittäisten koulutusten, tiedekuntien ynnä muiden yksiköiden aktiivisuuden ja resurssien varassa, jolloin tieto jää myös herkästi vain kyseisen yksikön sisäiseen käyttöön. Ehyesti toimiva tietotekninen infrastruktuuri ja tietovirrat tukisivat yliopistoja tiedolla johtamisessa sekä vähentäisivät manuaalisesti tehtävää työtä ja manuaalisesta työstä johtuvia viivästyksiä asioiden käsittelyssä.

Kyseessä on monia eri toimijoita, ei pelkästään yliopistoja, koskeva asia. Yhteisesti johdettua kehitystyötä tämän aihepiirin suhteen ei ole tällä hetkellä suunnitteilla. Ensimmäinen askel yhteisesti johdettuun kehitystyöhön olisi se, että tietoteknisen

8.12.2022

infrastruktuurin kokonaistilanne ja toimivuus sekä kehittämistarpeet kartoitettaisiin yhteistyössä niin, että mukana olisivat kaikki eri järjestelmät omistavat tahot sekä yliopistoilta henkilöt, joiden työhön järjestelmät liittyvät.

1.3.2.2. Todistusvalinta

1.3.2.2.1. Todistusvalinnan käyttöönotto

Todistusvalinta otettiin yliopistoissa laajamittaisesti käyttöön vuonna 2020. Laajamittainen käyttöönotto tarkoittaa sitä, että vuodesta 2020 alkaen noin puolet uusista opiskelijoista on valittu todistusvalinnalla. Todistusvalintaa käytetään sekä kotimaiskielisten että englanninkielisten alempaan korkeakoulututkintoon johtavien koulutusten hauissa. Prosenttiosuus vaihtelee alasta riippuen 40 % ja 100 % välillä. Poikkeuksen muodostaa Taideyliopiston koulutukset, arkkitehtikoulutukset sekä muutamat muut hakukohteet, joissa ei käytetä todistusvalintaa lainkaan. Kuitenkin heti keväällä 2020 covid-19 pandemiasta johtuen yliopistot estyivät järjestämästä perinteisiä valintakokeita ja näin ollen vuonna 2020 monilla aloilla valittiin aiottua suurempi osa uusista opiskelijoista todistusvalinnalla.

Ennen vuotta 2020 todistusvalinta oli ollut käytössä jo pidempään erityisesti matemaattisilla aloilla. Vuonna 2020 myös nämä alat ottivat kuitenkin käyttöön yliopistojen opiskelijavalintojen uudistamishankkeessa (2018–2020) tuotetun pisteytysmallin. Rinnalle jäi myös suoravalinta ylioppilastodistuksen perusteella, jossa opiskelupaikka myönnetään kaikille hakijoille, jotka ovat saavuttaneet tietyn/tietyt arvosanat yhdestä tai muutamasta määritellystä aineesta. Lisäksi opettajankoulutukseen valitaan ylioppilastodistuksella hakijat, jotka kutsutaan soveltuvuuskokeeseen, mutta lopullinen valinta tehdään soveltuvuuskokeen perusteella.

1.3.2.2.2. Todistusvalinnan pisteytys

Yliopistojen opiskelijavalintojen uudistamishankkeessa (2018–2020) kehitettiin kaksi vaihtoehtoista pisteytystaulukkoa. Molemmissa taulukoissa eri aineista saatava pistemäärä on suhteutettu siihen, kuinka paljon kyseisen aineen opiskelu vaatii lukiolaiselta työtä (eli kuinka monta kyseisen aineen pakollista ja valtakunnallista valinnaista kurssia lukion opetussuunnitelmassa on). Toisessa taulukossa on lisäksi painotettu luonnontieteellisiä aineita (ns. matemaattinen taulukko).

Todettakoon, että myös ns. ei-matemaattinen taulukko (jossa luonnontieteellistä painotusta ei ole tehty) on myös hyvin luonnontieteellisesti painottuva siitä syystä, että lukion opetussuunnitelma on luonnontieteellisesti painottuva. Kukin ala on itsenäisesti päättänyt, kumpaa taulukkoa käyttää. Pistetaulukkoissa on mahdollista myös alakohtaisesti painottaa korkeintaan kahta ainetta. Painotusten käytöstä on kukin ala päättänyt itsenäisesti.

Pisteytettäviä aineita voi olla maksimissaan kuusi, joista yhden on oltava äidinkieli. Tyypillisimmin alat ovat päättäneet pisteyttää 4–5 ainetta. Osa aloista

8.12.2022

on määritellyt pisteytettävät aineet hyvinkin tarkkaan, kun taas toiset alat antavat pisteitä mistä tahansa hakijalle parhaat pisteet tuottavista aineista. Lopuksi osa hakukohteista on määritellyt kynnysehtoja. Kynnysehdoissa on määritelty yksi tai useampi aine, joka hakijan on täytynyt suorittaa tietyllä arvosanalla. Kynnysehdot ovat hakukohdekohtaisia ja voivat vaihdella alojen sisällä.

Lopputuloksena on se, että yliopistojen todistusvalinta muodostaa monimutkaisen kokonaisuuden, kun alat ovat itsenäisesti päättäneet, miten soveltavat pisteytystaulukoita. Alun perin todistusvalinnan pisteytykset päätettiin vuosille 2020–22. Tämän jälkeen pisteytyksen voimassaoloa on jatkettu aina vuodelle 2025. Pisteytykseen on tehty vain pieniä muutoksia tänä aikana. Todistusvalinta on saanut runsaasti kritiikkiä. Kritiikki on erityisesti kohdistunut siihen, miten todistusvalinnan pisteytykset ohjaa lukiolaisten ainevalintoja. On väitetty, että hyvistä luonnontieteiden, etenkin pitkän matematiikan ja fysiikan arvosanoista annettavat korkeat todistusasteet ovat lisänneet näiden opiskelua muiden aineiden (mm. kieliaineiden) kustannuksella. Lisäksi, kun monilla aloilla on tarkkaan määritelty, mistä aineista ylipäätään voi saada pisteitä, ohjaa tämä lukiolaisia opiskelemaan juuri näitä aineita.

1.3.2.2.3. Todistusvalinnan kehittäminen

Yliopistoissa käynnistyi vuoden 2022 keväällä opiskelijavalintojen kehittämishanke (2020–25) Unifin koulutusvararehtorikokouksen aloitteesta. Hankkeen tavoitteena on todistusvalinnan pisteytysmallin selkeyttäminen ja erilaisten pisteytysmallien määrällinen vähentäminen. Hankkeessa tarkastellaan myös todistusvalinnan kehittämistarpeita siihen kohdistuneen kritiikin pohjalta. Kehittämistyötä tehdään tutkimukseen perustuen.

Tutkimuksessa tarkastellaan seuraavia tutkimuskysymyksiä:

1. Miten todistusvalinnan pisteytysmalli vaikuttaa *opiskelijavalintaan*, eli siihen, ketkä ja minkälaiset opiskelijat tulevat valituksi, olettaen, että pisteytyksellä ei ole vaikutusta hakukäyttäytymiseen?
2. Miten todistusvalinnan pisteytysmalli vaikuttaa *yliopisto-opiskelijoihin*: heidän opinnoissa menestymiseensä ja alalla pysymiseen?
3. Miten todistusvalinnan pisteytysmalli vaikuttaa *lukiolaisiin*: a) ainevalintoihin ja niihin sitoutumiseen, b) kirjoituskertojen hajauttamiseen ja uusimiseen sekä tutkinnon suoritusajankäyttöön, c) mahdollisuuteen tehdä toisen asteen opintoja laajasti kiinnostuksen kohteiden mukaan sekä d) alan valintaan?

Lisäksi Helsingin yliopiston UUSVALU-hankkeessa tutkitaan sitä, miten opiskelijavalintauudistus on vaikuttanut opiskelijoiden kurssi- ja ylioppilastutkinnon koevalintoihin, hyvinvointiin ja tulevaisuuden suunnitelmiin, sekä lukio-opettajien, lukioiden ja perusopetuksen opinto-ohjaajien näkemyksiä siitä, miten nykyiset opiskelijavalinnat vaikuttavat nuorten lukiovalintaan ja lukioaikaisten opintojen etenemiseen. Näitä tuloksia hyödynnetään opiskelijavalintojen kehittämisessä. Yliopistot saavat käyttöönsä alustavia tutkimustuloksia 2023 alkuvuodesta. Kokonaisuudessaan Tutkimukset valmistuvat keväällä 2023. Pisteytyksen kehittämistä aletaan työstämään heti, kun alustavia tuloksia on saatu. Päätökset

8.12.2022

vuoden 2026 todistusvalinnan pisteytyksestä tehdään elokuun 2023 loppuun mennessä.

1.3.2.2.4. Todistusvalinnan kehittämisen haasteita

Todistusvalinnan kehittämisessä yhtenä haasteena on se, että yliopistoilla on autonomia päättää valintaperusteistaan, ja valintaperusteet hyväksytään kunkin yliopistojen eri yksiköissä. Opiskelijavalintojen kehittämishankkeessa tarkastellaan laajasti todistusvalintaa kokonaisuutena ja todistusvalinnan pisteytysmallien vaikutuksia toiselle asteelle ja opiskelijavalintaan. Yliopistojen yksiköissä näkökulma ei välttämättä ole yhtä laaja, vaan niissä halutaan tarkastella todistusvalintaa erityisesti kyseisen yksikön alojen näkökulmasta, jolloin laajemmat yhteiskunnalliset vaikutukset voivat jäädä pienemmälle huomiolle. Lisäksi yksiköissä ei pystytä välttämättä laajasti huomioimaan, mitä vaikutuksia omien alojen valintaperusteilla on muihin ja vastaavasti, mitä vaikutuksia muiden alojen valintaperusteilla on omiin aloihin.

Kehittämistyön suuntaa ohjaa myös osittain ristiriitaiset tavoitteet. Yliopistoissa pidetään tärkeänä, että opiskelijavalinnoissa mitataan nimenomaan haettavan alan kannalta relevantteja tietoja ja taitoja. Myös lukiolaisten näkökulmasta on pidetty järkevänä sitä, että alan kannalta relevanteista aineista saa hyvin pisteitä todistusvalintaan. Tällainen ajatusmalli puhuu hyvin alaspesifien pisteytysmallien puolesta. Toisaalta yhteiskunnallisesta näkökulmasta ja nuorten, lukiota aloittavien näkökulmasta on pidetty tärkeänä sitä, että lukio on yleissivistävä koulutus, jossa lukiolainen saa hyvin vapaasti opiskella laajastikin erilaisia aloja omien kiinnostusten mukaan. Tämä ajatusmalli taas puhuu sen puolesta, että lukiolaisen pitäisi pystyä hakemaan ja tulemaan valituksi yliopistoon hyvinkin erilaisilla opiskelutaustoilla. Toisin sanoen, eri aineista tulisi saada samat tai lähes samat todistuspisteet riippumatta siitä, mille alalle hakija hakee.

Todistusvalintaan liittyvä tutkimus ei ole myöskään aivan yksioikoista muun muassa seuraavista syistä:

- 1) Potentiaalisen hakijan hakupäätöksiin vaikuttaa monet asiat. Valintaperusteet ja aloituspaikkamäärät vaikuttavat siihen, kuinka todennäköisenä kukin potentiaalinen hakija pitää omia mahdollisuuksiaan menestyä valinnoissa. Tätä hakukäyttäytymistä ei pystytä kuitenkaan ennustamaan. Yliopistot haluavat kuitenkin simuloida, miten muutokset todistusvalinnan pisteytyksiin vaikuttavat siihen, ketkä hakijat tulisivat valituksi. Tätä tutkimusta joudutaan tekemään aiempien vuosien hakijatiedoilla ja olettamaan, että todistusvalinnan pisteytyksen muutoksilla ei ole vaikutusta hakukäyttäytymisen.
- 2) Todistusvalinnalla valittujen opiskelumenestystä ja alalle kiinnittymistä pystytään tässä vaiheessa tarkastelemaan hyvin lyhyeltä ajanjaksolta. Todistusvalinta on ollut nyt käytössä vasta kolmena keväänä. Ensimmäiset todistusvalinnalla valitut ovat siis opiskelleet vasta noin 2,5 vuotta ja viimeiset noin puoli vuotta. On myös huomattava, että ensimmäisenä keväänä todistusvalintaa jouduttiin käyttämään suunniteltua laajemmin,

8.12.2022

- kun covid-19 pandemian takia perinteisiä valintakokeita ei pystytty järjestämään. Valittujen opintomenestykseen on voinut myös vaikuttaa covid-19 pandemian takia pitkään jatkunut etäopetus ja -opiskelu sekä pandemian aiheuttama muu henkinen kuormitus.
- 3) Kun tutkitaan todistusvalinnan vaikutusta lukiolaisiin, on vaikea erotella, mitkä vaikutukset johtuvat nimenomaisesti todistusvalinnasta ja mitkä esimerkiksi covid-19 pandemiasta.
  - 4) Opintopolkua ei ole pystytty hyödyntämään valintaperusteiden simuloinnissa, joten simuloitavat valintaperusteet ja yhteishaun säännöt on jouduttu rakentamaan erilliseen järjestelmään, jossa yhteishakua voidaan simuloida erilaisilla valintaperusteilla. Tämä on tehnyt simulaatioiden toteuttamisesta erityisen työlästä.
  - 5) Tarvittavien hakijatietojen saamisessa on myös ollut haasteita. Esimerkiksi Opetushallitus ei ole pystynyt toimittamaan tutkimuskäyttöön kaikkia tarvittavia hakijatietoja. Aineistoja on siten jouduttu täydentämään muun muassa Tilastokeskuksen aineistoilla. Toinen esimerkki liittyy valintatavan ja opinnoissa menestymisen välisen suhteen tutkimiseen. Yliopistoilla on itsellään mahdollisuus tallentaa opiskelijarekistereihinsä tieto opiskelijan valintatavasta, jolloin tämä tieto on yliopistojen sisällä helposti yhdistettävissä kuinkin opiskelijan opintosuorituksiin. Opintomenestyksestä ei kuitenkaan muodostu koulutus- tai alakohtaista seurantatietoa ilman manuaalista työtä.
  - 6) Tutkimuksessa nousee keskeiseksi haasteeksi myös erilaiset tietosuojaongelmat, tutkittavien henkilöiden informointi tutkimuksesta ja yhteisrekisteripitäjyyden muodostuminen.

1.3.2.3. Valintakoevalinta

Valintakokeet ovat pitkään olleet keskeinen osa yliopistojen opiskelijavalintaa. Ennen vuoden 2020 opiskelijavalintauudistusta suurin osa uusista opiskelijoista valittiin joko pelkän valintakokeen tai valintakokeesta ja ylioppilastodistuksesta saatavien yhteispisteiden perusteella. Kun yhteispisteistä luovuttiin todistusvalinnan käyttöönoton yhteydessä, valitaan yhä useampi hakija nyt pelkkien valintakoe pisteiden perusteella. Valintakoevalinta on laajasti käytössä lähes kaikissa kotimaiskielisten alempaan korkeakoulututkintoon johtavien koulutusten haussa. Englanninkielisten alempaan korkeakoulututkintoon johtavien koulutusten haussa valintakoevalinta on käytössä laajasti Taideyliopistossa sekä muutamissa muiden yliopistojen hakukohteissa.

On hyvä huomata, että osassa hakukohteita muun muassa matemaattisilla aloilla, valintakokeeseen saavat osallistua ainoastaan sellaiset hakijat, jotka eivät ole suorittaneet todistusvalinnassa pisteytettävää ylioppilastutkintoa. On myös joitakin hakukohteita, joissa ei ole lainkaan käytössä valintakoevalintaa, vaan todistusvalinnan rinnalla on muita valintatapoja. Suurimmalla osalla aloista valintakoevalinta on kuitenkin avoinna kaikille korkeakoulukelpoisille hakijoille. Todistusvalinnan myötä valintakokeen rooli on väjäämättä muuttunut. Kun aiemmin kaikille hakijoille on valintakoetta varten voitu antaa opiskeltavaksi

8.12.2022

tietyt alan perusteet, on voitu ajatella, että valintakoe on toiminut alaan tutustuttajana. Samalla opetus on voitu aloittaa sillä oletuksella, että kaikilla uusilla opiskelijoilla on tietyt perustiedot alasta. Todistusvalinnan myötä on todettava, että hakijoiden hakeutumisesta oikeille aloille on huolehdittava muilla tavoin, eikä opetusta voida aloittaa sillä oletuksella, että hakijoilla on alasta sellaisia tietoja, joita ei todistusvalinnalla voida mitata. Usein valintakokeella väitetään myös mitattavan hakijoiden motivaatiota, mutta todellisuudessa motivaation mittaaminen on monimutkainen asia. On myös huomattava, että motivaatio ei ole muuttumaton tila, vaan koulutusten tulisi huolehtia opiskelijoiden motivaation ylläpitämisestä läpi opintojen. Lopuksi on todettava, kun todistusvalinnassa korostuu hakijoiden korkeakouluvalmiuksien mittaaminen, joiden lisäksi alakohtaisilla valintakriteereillä varmistetaan, että valituksi tulevilla on riittävät valmiudet menestyä juuri kyseisen alan opinnoissa, on perusteltua, että näin tapahtuu myös valintakoevalinnassa.

Valintakokeiden järjestäminen on yliopistoille runsaasti resursseja vievä vuosittainen ponnistus. Myös hakijoiden näkökulmasta valintakokeisiin osallistuminen on resursseja vievää, eikä hakija voi tästä syystä välttämättä osallistua kaikkien haluamiensa hakukohteiden valintamenettelyyn. Todistusvalinnan mukaantulo on lisännyt yliopistojen työmäärää. Vaikka todistusvalinnan toteuttaminen vie vähemmän resursseja kuin valintakoevalinta, ei todistusvalinta ole juurikaan vähentänyt valintakoevalinnan toteuttamiseen kuluvia resursseja.

Monilla aloilla yliopistot järjestävät omat erilliset valintakokeensa. Vuosien 2018–2020 opiskelijavalintauudistuksen myötä useilla uusilla aloilla alettiin kuitenkin tehdä valintayhteistyötä. Valintayhteistyössä oleellisinta erityisesti hakijan kannalta on se, että samalla valintakokeella voi hakea useampaan eri hakukohteeseen eri yliopistoissa. Osa valintayhteistyöstä kattaa laajasti koko alan kaikkien yliopistojen osalta, mutta usein valintayhteistyön ulkopuolelle on jäänyt kyseisen alan hakukohteita joistakin yliopistoista. Tyypillisesti valintayhteistyötä tehdään vain saman alan sisällä, mutta esimerkiksi psykologia ja logopedia tekevät yhdessä valintakoe yhteistyötä niin, että hakija voi hakea samalla valintakokeella kummallekin alalle.

1.3.2.3.1. Valintakokeiden kehittäminen

Valintakokeiden määrää vähentämällä yliopistot voisivat säästää huomattavasti sekä omia että hakijoiden resursseja. Keväällä 2022 käynnistyneen opiskelijavalintojen kehittämishankkeen toisena tavoitteena onkin valintakokeiden määrän vähentäminen yhdistämällä kokeita ja lisäämällä valintakoe yhteistyötä siten, että samalla kokeella voi tulevaisuudessa hakea useampaan yliopistoon ja useammalle koulutuslalle. Lisäksi valinta-aikataulua kevennetään siten, että todistusvalinnalla valittujen ei tarvitsisi valmistautua ja osallistua valintakokeeseen. Valintakokeiden päällekkäisyydestä pyritään eroon, jolloin hakijalla on todellinen mahdollisuus osallistua kaikkien hakukohteidensa valintakokeeseen. Kehittämistyötä tehdään tutkimukseen perustuen.

8.12.2022

Valintakokeiden osalta teetetään laaja analyysi nykyisistä valintakokeista, niiden kehittämistarpeista, sekä valintakokeiden roolista tulevaisuudessa. Nykyisistä valintakokeista tehtävän ydinainesanalyysin antamaa näyttöä täydennetään yliopistojen henkilöstölle suunnatulla kyselytutkimuksella. Analyysin ja tutkimuskyselyn pohjalta valintakokeiden määrää tullaan merkittävästi vähentämään, mikä mahdollistaa opiskelijavalinnan aikataulun keventämisen. Tutkimuksessa tarkastellaan seuraavia tutkimuskysymyksiä:

- Mitä tietoja ja taitoja eri valintakokeissa on pyritty mittaamaan?
- Kuinka paljon sisällöllistä yhtäläisyyttä valintakokeiden välillä on?
- Miten eri tietojen ja taitojen mittaamisessa on onnistuttu?
- Kuinka tärkeää nyt mitattujen tietojen ja taitojen mittaaminen on opinnoissa menestymisen kannalta?
- Mitä vaikutuksia koulutusohjelmien välisellä valintakoeysteillä on valintojen onnistumisen kannalta?
- Mitä tietoja ja taitoja valintakokeiden pitäisi mitata tulevaisuudessa?
- Mitä hyviä ja huonoja puolia nykyisessä valintakoevalinnan menettelyssä on alojen näkökulmasta?

Tutkimukset valmistuvat keväällä 2023, jonka jälkeen päätetään, mille aloilla ja hakukohteille tulee yhteiset valintakokeet tai valintakoeosiot. Tämän jälkeen valintakokeita aletaan suunnitella sisällöllisesti tutkimustietoihin pohjautuen. Uusien valintakokeiden suunnittelun ja kehittämisen rinnalla hankkeessa valmistellaan tietoa siitä, millaisia resursseja (mm. yhteistyön koordinaatio sekä kokeiden suunnittelu ja tarkastus) yhteiset valintakokeet yliopistoilta vaativat. Uudet valintakokeet on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2025 opiskelijavalinnassa.

1.3.2.3.2. Valintakokeiden kehittämisen haasteita

Valintakokeiden kehittämisessä yhtenä haasteena on se, että yliopistoilla on autonomia päättää valintaperusteistaan, ja valintaperusteet hyväksytään kunkin yliopistojen eri yksiköissä. Opiskelijavalintojen kehittämishankkeessa tarkastellaan laajasti valintakoevalintaa kokonaisuutena ja hakukohdekohtaisten valintakokeiden vaikutusta hakijan mahdollisuuksiin osallistua useamman hakukohteen valintakokeeseen. Yliopistojen yksiköissä näkökulma ei välttämättä ole yhtä laaja, vaan niissä halutaan tarkastella valintakoevalintaa erityisesti kyseisen yksikön alojen näkökulmasta, jolloin laajemmat yhteiskunnalliset vaikutukset voivat jäädä pienemmälle huomiolle.

Valintakokeet ovat olleet käytössä pitkään yliopistojen opiskelijavalinnassa. Useimmilla aloilla on kokemus, että valintakokeilla saavaan valittua hyvät alalle sopivat opiskelijat. Yhteisten valintakokeiden käyttäminen opiskelijavalinnassa kuitenkin pienentää kunkin yliopiston koulutusohjelmien roolia valintakokeiden laatimisessa ja arvioinnissa. Tämä roolin pieneminen voidaan kokea uhkana, jos koulutusohjelmissa on koettu nykyinen valintakoe erittäin toimivaksi tavaksi valita opiskelijat. Kuitenkin yliopistoilla on myös runsaasti positiivisia kokemuksia alojen sisäisestä ja alojen välisestä valintakoeysteistä.

8.12.2022

Valintakokeilla on perinteisesti ollut erilaisia rooleja, muun muassa alaan tutustuttajana, jolloin hakija saattaa hakuvaiheessa jo huomata, ettei ala ollutkaan omien mielikuvien mukainen. Ajatellaan jopa, että valintakoe voi kuvastaa yliopiston opetus- ja tutkimussuuntauksia kyseisellä alalla. Toisaalta alakohtaisten ennakkomateriaalien opiskelu on voinut antaa uusille opiskelijoille tietyn lähtötason opintoihin. Usein myös ajatellaan, että valintakokeeseen valmistautuminen ja kokeeseen osallistuminen osoittaa hakijan olevan motivoitunut hakemalleen alalle. Todistusvalinnan käyttöönoton myös valintakokeiden rooli on kuitenkin väijäämättä muuttunut, kun yli puolet opiskelijoista valitaan ylioppilastodistuksen perusteella. Alojen on näin ollen keksittävä uusia tapoja, joilla varmistua, että hakija tuntee riittävästi hakemaansa alaa ja on motivoitunut suorittamaan tutkinnon. Myös alakohtainen lähtötaso opintoihin voi olla vain sellainen, että se on mahdollista saavuttaa pelkästään lukio-opinnoissa menestymisen kautta. Usein valintakokeille kuitenkin halutaan asettaa nämä samat roolit kuin ennenkin, vaikka ne eivät isossa kuvassa enää ole realistisia.

Lopulta on todettava, että valintakokeiden laatiminen, tarkastaminen ja hallinnollinen koordinointi vaatii runsaasti resursseja. Yhteisten valintakokeiden osalta on päästävää yhteisymmärrykseen siitä, kuinka paljon resursseja tarvitaan mihinkin yhteistyön osa-alueisiin ja miten kustannukset jaetaan yliopistojen kesken.

1.3.2.4. Avoimen väylä

Toinen reitti yliopistoon (TRY) -hanke antoi opiskelijavalintojen strategiselle ryhmälle suosituksia avoimen väylän kehittämisestä 28.1.2021:

1. **Avoimen väylästä on kehitettävä uskottava valintatapa.** Suosituksessa todettiin, että ollakseen uskottava valintatapa, avoimen väylän hakukohteita sekä aloituspaikkoja (10–20 %) tulee olla riittävästi ja, että valintaperusteiden tulisi olla voimassa vähintään 3–5 vuotta kerrallaan.
2. **Väyläopintojen laajuus ja sisällöt on perusteltava hakijan näkökulmasta.** Vaaditun opintopistemäärän ja sisällön on oltava perusteltu ja pohjautua tutkittuun tietoon. Yleiseksi suositukseksi hanke antoi 15–60 op, ja totesi, että yleisen korkeakoulukelpoisuuden vaatimus yhdistyy vaadittujen opintojen laajuuteen.
3. **Avoimen väylää on suunniteltava yhteistyössä.** Suunnitteluun sisältyy valintaperusteet ja opintotarjonta, väyläopintojen sisällölliset ja pedagogiset ratkaisut sekä tiedotus, neuvonta ja ohjaus.
4. **Tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluja on kehitettävä.** Tietoisuutta avoimen väylästä on lisättävä.
5. **Yhdenmukaisuutta on lisättävä kaikkien eduksi.** Yhdenmukaisuutta on tavoiteltava väyläopintojen laajuuden, sisältöjen ja valintaperusteiden osalta. Aikataulut tulee yhdistää. Alakohtaista yhteistyötä (ml. yhteisvalintaa) tulee tehdä. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista tulee kehittää. Termit ja raportointitavat tulee yhtenäistää.

8.12.2022

Vuonna 2021 järjestettiin fasilitointiprosessi, jonka tuloksena asetettiin opiskelijavalintojen kehittämishankkeen laajuus ja tavoitteet. Hankkeeseen ei päädytty sisällyttämään avoimen väylän kehittämistä, mutta yliopistot ovat lähteneet kehittämään avoimen väylää keskinäisessä yhteistyössä olemassa olevien verkostojen kautta.

Avoimen väylän kehittäminen on iso kokonaisuus, jota on katsottu (resurssit huomioon ottaen) parhaaksi lähteä kehittämään pala kerrallaan. Yliopistot ovat perustaneet yhteisen **yliopistojen avoimen väylän haun**, jonka myötä avoimen väylälle on saatu yhteinen hakuaika. Haku järjestetään vuodesta 2023 alkaen aina keväisin samaan aikaan korkeakoulujen kevään toisen yhteishaun kanssa. Haun suunnittelemaan on keväällä 2022 perustettu yliopistojen hakijapalveluiden verkostossa erillinen avoimen väylän työryhmä. Syksyille ei ole tässä vaiheessa suunnitteilla yhteistä avoimen väylän hakua hakukohteiden vähäisen määrän vuoksi. Yliopistot kuitenkin seuraavat tilannetta ja tarpeen mukaan toteuttavat myös syksyille yhteisen avoimen väylän haun.

Avoimen yliopiston foorumin alainen Jatkuvan oppimisen työryhmä antoi 15.11.2021 kommenttinsa liittyen yhteisen yliopistojen avoimen väylän haun suunnitelmaan. Työryhmä katsoi, että on erittäin kannatettavaa, että hakuajat yhtenäistetään. Työryhmä kuitenkin kannatti avoimen väylän sisällyttämistä yhteishakuun, jotta avoimen väylä tulisi huomioitua yhdenvertaisena hakutapana yliopistoon. Työryhmän mukaan avoimen väylän sisällyttäminen yhteishakuun helpottaisi hakijatiedotusta. Työryhmä myös esitti, että avoimen väylän valintaperusteiden tulisi olla voimassa useamman vuoden ja, että voimassaoloajasta tulisi tiedottaa hakijoita.

Vastoin Jatkuvan oppimisen työryhmän kommenttia, yliopistoissa ei pidetty mahdollisena sisällyttää avoimen väylää yhteishakuun kokonaisuudessaan. Yliopistoissa katsottiin myös, että avoimen väylän hakijat ovat erillinen hakijaryhmänsä, jotka tekevät päätöksen hakemisesta siinä vaiheessa, kun hakeutuvat opintojen pariin (tehtävä hyvissä ajoin ennen varsinaista hakuaikaa) ja siksi päädyttiin yhteiseen erillishakuun.

Samalla **kasvatusalan yhteisvalinnassa** on kehitetty avoimen väylän hakua TRY-hankkeen suositusten mukaisesti. Suurin osa kasvatusalan hakukohteista on niin sanotusti kaksivaiheisia eli sellaisia, joissa hakijat valitaan soveltuvuuskokeeseen valintakokeen, todistusvalinnan tai avoimen yliopiston opintojen perusteella. Lopullinen opiskelijavalinta tehdään pelkän soveltuvuuskokeen perusteella. *Kaksivaiheisuuden takia nähtiin perusteltuna, että kasvatusalalla avoimen väylä sisällytetään yhteishakuun omina valintatapajonoinaan yhdessä valintakoevalinnan ja todistusvalinnan kanssa.* Näin kustakin valintatapajonosta valitaan ennalta määrätty määrä hakijoita soveltuvuuskokeeseen, jonka perusteella opiskelijoiksi valitaan soveltuvuuskokeessa parhaiten menestyneet hakijat riippumatta alkuperäisestä valintatapajonosta. Lopputuloksena valituksi tulemisen minimipisteraja (soveltuvuuskokeesta) on kaikille hakijoille sama. Kasvatusalan avoimessa väylässä on myös joitakin yksivaiheisia hakukohteita, jotka katsottiin parhaaksi sisällyttää myös yhteishakuun yhtenäisyyden vuoksi. Samalla kasvatusalan yhteisvalinnassa laadittiin yhtenäiset valintaperusteet

8.12.2022

avoimeen väylään. Kyseessä on siis aito yhteisvalinta myös avoimen väylän suhteen.

Kasvatusala on näyttänyt malliesimerkkiä, miten sopiminen yhtenäisistä valintaperusteista alan sisällä on mahdollista. On kuitenkin todettava, että kasvatusalallakin, jolla on pitkät perinteet yhteisvalinnasta, yhtenäistäminen on vaatinut ison määrän työtä.

Muilla aloilla avoimen väylän eri hakukohteet ja valintaperusteet ovat tällä hetkellä niin erilaiset, että näitä tulee lähteä yhtenäistämään pala kerrallaan. Esimerkiksi osassa hakukohteita on määritelty tarkkaan, mitkä ja missä suoritettavat kurssit hakijalla tulee olla suoritettuna. Tämä johtunee muun muassa siitä, että yliopistoilla ei ole tuntemusta muiden avoimen yliopistojen koulutusten sisällöstä, eikä näin ollen ole koettu mahdolliseksi määrittellä, mitkä kaikki opinnot ja opintokokonaisuudet vastaavat toisiaan.

Valintojen ydinryhmässä yhdessä avoimen yliopistojen foorumin puheenjohtajan ja jo päättyneen Toinen reitti yliopistoon -hankkeen projektipäällikön kanssa on tunnistettu seuraavat **avoimen väylän kehittämiskohteet** tärkeiksi:

- Avoimen väylän määrittely
  - Yliopistojen avoimen väylän haun suhteen kukin yliopisto on itse määrittänyt, mitkä hakukohteet se katsoo avoimen väylän hakukohteiksi. Valintatavat kuitenkin poikkeavat huomattavasti toisistaan, mikä hankaloittaa haun yhtenäistämistä.
- Valintaperusteiden kehittäminen
  - *Alojen yhtenäiset valintaperusteet.* Mikäli alojen sisälle luodaan yhtenäiset valintaperusteet, pystyy hakija helpommin hakemaan samoilla opinnoilla useampaan hakukohteeseen. Samalla voidaan tehdä hallinnollista yhteistyötä hakemusten käsittelyn suhteen. Onkin tärkeää, että yliopistoissa seurataan kasvatusalan mallista saatavat opit ja hyödynnetään niitä avoimen väylän kehittämisessä muillakin aloilla. Yhtenäisten valintaperusteiden luominen vaatii alojen sisäistä keskustelua, joka puolestaan vaatii keskustelujen fasilitoimista etenkin aloilla, joilla ei ole olemassa olevaa vahvaa valintayhteistyötä.
  - *Opintovaatimukset: tietyt kurssit vs. opintokokonaisuudet.* Valintaperusteita tulisi kehittää siihen suuntaan, että tiettyjen tarkkaan määriteltyjen kurssien sijaan valintaperusteissa määriteltäisiin opintokokonaisuudet, jotka hakijalla tulee olla suoritettuna. Opintokokonaisuus voisi olla esimerkiksi haettuun tutkintoon sopiva perusopintokokonaisuus. Näin alojen sisälle todennäköisesti syntyisi luontaisesti yhteneviä valintaperusteita. On huomioitava, että kurssien vastaavuuksien tunnistamisella (esimerkiksi kompetenssitunnisteiden käytöllä) voitaisiin myös päästä osaan tavoitteista, mutta vastaavuuksien tunnistaminen valinnoissa vaatisi resursseja.
- Valintaperusteiden voimassaoloaika

8.12.2022

- Valintaperusteiden voimassaolon tulisi olla pidempi ja voimassaoloajasta tiedottaa hakijoille, jotta hakija pystyisi tosiasiallisesti suunnittelemaan ja suorittamaan tarvittavat opinnot tavoitteenaan avoimen haku. Yhtenäisen voimassaoloajan sopiminen selkeyttäisi tilannetta hakijoiden suuntaan.
- Yhteinen tiedotus, neuvonta ja ohjauskäytänteet
  - Yhteisen tiedottamisen mahdollisuudet ovat rajalliset niin kauan, kun käytänteissä on paljon poikkeavuutta. Avoimen väylä ei välttämättä näyttäydy tällöin monelle realistisena vaihtoehtona.
  - Yhteistä tiedotusta voitaisiin tehdä muun muassa yliopistovalinnat.fi-sivuston kautta. Tiedottamisessa tulee tehdä yhteistyötä sekä yliopistojen että avoimien yliopistojen toimijoiden kanssa.

1.3.2.5. Muut valintatavat kotimaiskielissä koulutuksissa

Todistusvalinnan, valintakoevalinnan ja avoimen väylän lisäksi muita joissakin kotimaiskielisten koulutusten hakukohteissa käytössä olevia valintatapoja ovat siirtohaku, suoravalinta ylioppilastodistuksen, lukioyhteistyön tai kilpailumenestyksen perusteella, etäopintoja hyödyntävät valintatavat sekä valinta erityisten saavutusten perusteella.

Osalla aloista, muun muassa opettajankoulutuksissa, hakijoiden täytyy valintatavasta riippumatta osallistua myös **soveltuvuuskokeeseen**.

Muita valintatapoja kehitettiin [Toinen reitti yliopistoon \(TRY\) -hankkeessa](#) vuosina 2018–2021. Muita valintatapoja ei tällä hetkellä kehitetä keskitetysti, mutta joissakin koulutuksissa saatetaan ottaa muita valintatapoja käyttöön lähitulevaisuudessa.

1.3.2.6. Muut valintatavat englanninkielisissä koulutuksissa

Englanninkielisten alempaan korkeakoulututkintoon johtavien koulutusten määrä on yliopistoissa maltillinen. Tällä hetkellä englanninkielisiä koulutuksia on Aalto-yliopistossa, LUT-yliopistossa, Taideyliopistossa sekä Helsingin, Itä-Suomen, Oulun ja Tampereen yliopistoissa. Lisää englanninkielisiä koulutuksia on kuitenkin lähivuosina suunnitteilla myös sellaisiin yliopistoihin, jotka eivät niitä tällä hetkellä järjestä.

Muissa kuin todistusvalinnassa ei ole tehty yliopistojen välistä yhteistyötä. Muut valintatavat ovat kuitenkin näissä koulutuksissa tärkeitä, jotta koulutuksiin saadaan myös ulkomailla asuvia hakijoita. Englanninkielisten koulutusten järjestämisen tueksi olisikin hyvä laatia kansallinen suositus valintatavoista. Yhtenevät valintatavat helpottaisivat hakijaviestintää ja -markkinointia sekä useampaan yliopistoon hakemista. Tällaisen selvitystyön ja suosituksen tekeminen ei kuitenkaan ole tällä hetkellä yliopistoilla suunnitteilla.

8.12.2022

Englanninkielisten alempaan korkeakoulututkintoon johtavien koulutusten hakukohteissa käytetään todistusvalinnan ja valintakoevalinnan lisäksi tyypillisesti SAT-testien perusteella tehtävää valintaa. Joissakin hakukohteissa on myös käytössä ennakkotehtävä, valintakurssi, soveltuvuuskoe ja/tai haastattelu, jotka voivat olla etänä suoritettavia.

SAT-testien järjestäjä on yhdysvaltalainen voittoa tavoittelematon yhdistys. SAT-testejä käytetään muun muassa, koska kyseessä on standardoitu testi, jota voi suorittaa ympäri maailmaa. SAT-testeihin osallistuminen on kuitenkin maksullista, eikä osallistuminen ole välttämättä mahdollista kaikkialla maailmassa. Ei siis ole selvää, että niiden käyttö valinnoissa olisi laajasti ja pidemmällä tähtäimellä järkevää.

Joissakin maissa on laadittu laajoja erilaisten loppukokeiden ja tutkintojen pisteytysmalleja. Tällaisia ei kuitenkaan ole käytössä suomalaisissa yliopistoissa, ja sellaisten laadinta vaatisi resursseja sekä laajaa asiantuntemusta aiheesta.

1.4. Valintojen ja valintakokeiden kehitysnäkymät pidemmällä aikavälillä (v. 2026–2030)

Valintakoejärjestelmien kehitysnäkymät pidemmän aikavälin kehittämistä kuvataan tarkemmin osiossa 'Valintakoejärjestelmät'.

1.4.1. **Opiskelijavalintojen kehittäminen ammattikorkeakouluissa pidemmällä aikavälillä**

Ammattikorkeakoulut kehittävät opiskelijavalintoja tällä hetkellä systemaattisesti. Ammattikorkeakoulut ovat sopineet opiskelijavalintojen kehittämisestä vuoteen 2024 asti. Yhteistyö opiskelijavalintojen kehittämisen parissa on ammattikorkeakoulujen kannalta ollut erittäin tärkeää ja arvokasta. Ammattikorkeakoulut ovat tehneet systemaattista opiskelijavalintojen kehittämistyötä vuodesta 2017 lähtien.

Ammattikorkeakoulut lähtevät siitä oletuksesta, että todistusvalinta ja valintakokeet pysyvät keskeisinä valintatapoina tutkintoon johtavaan koulutukseen hakeutumisessa myös tulevana vuosina kohti vuotta 2030. Ammattikorkeakouluilla on tällä hetkellä kaksi laajasti käytössä olevaa valintakoea, AMK-valintakoe ja International UAS Exam.

Mahdollisia kehitystarpeita on tunnustettu, jotka liittyvät niin todistusvalinnan kuin valintakokeiden kehittämiseen monella eri tasolla. Jotta toimintaa voidaan jatkaa nyt sovitun vuoden 2024 jälkeen mahdollisimman saumattomasti, ammattikorkeakoulut aloittavat vuoden 2023 aikana suunnittelutyön opiskelijavalintojen kehittämisen jatkolle vuodesta 2025 eteenpäin.

Opiskelijavalintojen kehittämistä tehdään nyt monella tasolla

- Opiskelijavalintojen kehittämisen koordinointi
- Todistusvalinnan kehitys- ja tutkimustyö

8.12.2022

- Valintakokeiden sisällöllinen kehitys- ja tutkimustyö
- Valintakokeiden operatiivisen toiminnan ja toteutuksen kehitystyö
- Vallu-Valintakoepalvelun kehitystyö
- Opiskelijavalintojen viestintä (ammattikorkeakouluun.fi & UASinfo.fi)

Ammattikorkeakoulut tarkastelevat valintakokeiden kehittämistä pitkällä aikavälillä seuraavien kokonaisuuksien kautta:

- I. Valintakokeiden sisällöllinen ja rakenteellinen kehittäminen
- II. Valintakokeiden operatiivisen toiminnan ja toteutuksen kehittäminen
- III. Valintakokeiden sisällöllinen, rakenteellinen, käytännön järjestelyiden ja toteutuksen vaikutukset Vallu-Valintakoepalvelun kehittämiseen

Pitkän aikavälin kehittämisen osalta keskeisiä kysymyksiä ovat myös, millä tavalla toiminta on organisoitu ja kuka kehittämistyötä tekee ja miten toimintaa resursoidaan ja rahoitetaan.

Alla kuvatuista asioista ei ole tehty ammattikorkeakoulujen kesken mitään päätöksiä vaan ovat ainoastaan ajatuksia siitä mihin suuntaan ammattikorkeakoulujen valintakokeita ja valintoja on mahdollista kehittää. Opiskelijavalintojen ja valintakokeiden kehittämiseen vaikuttaa myös mahdolliset laajemmat muutokset ja kehitystyöt haku ja valintaprosessiin sekä muut laajemmat koulutuspolitiikkaan liittyvät muutokset, joita ei ole tässä huomioitu.

1.4.1.1. AMK-valintakokeen kehittäminen

AMK-valintakokeen keskeinen tavoite on arvioida valmiuksia ammattikorkeakouluopintoihin luotettavasti, objektiivisesti ja oikeudenmukaisesti. AMK-valintakoe on tällä hetkellä vertailukelpoinen saman haun sisällä järjestettävien AMK-valintakoetilaisuuksien välillä. Toistaiseksi AMK-valintakokeen tulosta ei voi vertailla esimerkiksi kevään ja syksyn yhteishaun toteutuksien kesken.

AMK-valintakokeen keskeisenä kehittämiskohteena tulevaisuudessa on kokeen sisällöllinen ja rakenteellinen kehittäminen. Näiden lisäksi myös kokeen operatiiviseen toteutukseen liittyy iso periaatteellinen ja käytännön tasolla liittyvä kehityspolku.

Tulevaisuudessa voitaisiin ajatella, että valintakoetulos olisi voimassa pidempään kuin vain nykyisin tiettyyn yhteishakuun kytkeytyvän opiskelijavalintaprosessin ajan. Koko haku ja valintaprosessin kannalta valintakokeen toteutus voitaisiin ajatella toteutettavan tulevaisuudessa yhteishaun ulkopuolella tietyn määrän vuodessa. Valintakokeen tulisi tässä tilanteessa olla vertailukelpoinen eri suorituskertojen välillä.

Muutoksen taustalla olisi keskeinen tavoite tuottaa paremmin ja läpinäkyvämmiin hakijoille tietoa valintaperusteista ja toteuttaa hakeutuminen niin, että hakijalla on olemassa hakuvaiheessa jo valintamenettelyyn vaadittava tulos molemmissa

8.12.2022

todistusvalinnassa tai valintakoeväylässä. Hakijalla olisi mahdollisuus jo hakeutumisasiheessa tietää todelliset vaatimukset mitä sisäänpääsyn edellytyksenä on. Näin ollen hakija todennäköisemmin kuin nykyisin ilmoittaisi vain sellaisia hakukohteita, joihin hänellä olisi todelliset mahdollisuudet päästä sisälle niin todistusvalintapisteillä kuin valintakoeopisteillä.

Valintakokeen toteutus yhteishaun ulkopuolella olisi erittäin suuri muutos niin käytännön tasolla kuin periaatteellisesti. Tällä muutoksella olisi monia vaikutuksia mm. koesisältöjen ja rakenteen kehittämiseen ja vertailukelpoisuuden varmistamiseen eri koekertojen välillä. Kokeen operatiivinen toiminta käytännön järjestelyiden ja toteutuksen osalta vaatisi myös merkittäviä muutoksia. Muutoksella olisi myös merkittäviä vaikutuksia Vallu-Valintakoepalvelun kehittämiseen. Nykyisessä toteutuksessa Valintakoepalveluun tuodaan hakijatiedot ja tarvittavat tiedot valintakoesisältöjen muodostamista varten rajapinnan kautta Opintopolusta. Tällaisessa mallissa, jossa koe toteutettaisiin yhteishaun ulkopuolella ei ole hakija eikä koesisältötietoja valmiina olemassa. Koetuloksen mahdollinen pidempi voimassaoloaika tarkoittaisi myös sitä, että henkilö ja koetulostietojen säilyttämiseen kohdistuu uudentyyppisiä tarpeita.

1.4.1.2. International UAS Exam

Ammattikorkeakoulut ovat järjestäneet keväästä 2022 lähtien International UAS Examin, jonka perusteella valitaan opiskelijoita englanninkieliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen. International UAS Exam toteutus eroaa AMK-valintakokeesta siinä, että koe järjestetään kokonaan "etäkokeena". 1. vaiheen kirjallinen koe toteutetaan Vallu-Valintakoepalvelussa ja 2. vaiheen suullisen taidon testaus zoom/teams ympäristöissä jokaisen ammattikorkeakoulun toimesta itsenäisesti.

International UAS Examin pitkän aikavälin toteuttamisen edellytyksenä on todettu, että tarvitaan nykyistä parempaa tunnistautumisratkaisua erityisesti ulkomaalaisille hakijoille sekä kokeen aikaista valvontaa erityisesti 1. vaiheen kirjalliseen kokeeseen.

Ammattikorkeakoulujen englanninkielisten koulutuksien opiskelijavalintojen toteuttamiseen yhteistyössä liittyy myös muitakin epävarmuustekijöitä kuin vain edelle kuvatut tekniset kehitystarpeet.

Ammattikorkeakoulujen tulisi myös tutkia ja selvittää ulkomaisten toisen asteen tutkintojen perusteella tehtävän todistusvalinnan käyttöönotto.

1.4.2. Opiskelijavalintojen kehittäminen yliopistoissa pidemmällä aikavälillä

Yliopistot lähtevät siitä oletuksesta, että todistusvalinta ja valintakokeet pysyvät keskeisinä valintatapoina tutkintoon johtavaan koulutukseen hakeutumisessa

8.12.2022

myös tulevina vuosina kohti vuotta 2030. Yliopistoissa on myös vahvoja toiveita ja ajatuksia avoimen väylän roolin kasvattamisesta. Onkin mahdollista, että vuoden 2025 jälkeen avoimen väylää aletaan kehittämään yhteisesti johdetulla tavalla. Ensin tulee kuitenkin tarkastella valintojen kokonaisuutta nykyisen opiskelijavalintojen kehittämishankkeen jälkeisessä tilanteessa ja asemoida avoimen väylä sen hetkiseen kokonaisuuteen.

1.4.2.1. Todistusvalinta yliopistoissa

Todistusvalinnan kehittämisessä on otettu vahva tutkimuspohjainen linja. Nykyisen opiskelijavalintojen kehittämishankkeen myötä otetaan uusi todistusvalinnan pisteytys käyttöön vuoden 2026 valinnoissa. Kehittämistyön nojautuessa tutkimukseen on myös tärkeää arvioida kehittämistyön tuloksia tutkimuspohjaisesti.

Unifin koulutusvararehtorikokouksen tulee päättää syksyn 2023 tai kevään 2024 aikana todistusvalinnan pisteytyksen arvioinnista:

1. Missä vaiheessa arviointi tehdään?
  - Aikaisin hetki, jolloin arviointia voidaan tehdä, on syksy 2027 ja kevät 2028, koska tällöin on tiedossa ensimmäisten uudella pisteytyksellä valittujen opiskelijoiden ensimmäisen vuoden opintomenestys.
2. Kuka/mikä taho arvioinnin tekee?
  - Yliopistot voivat esimerkiksi tilata seurantatutkimuksen joltakin tutkimuskeskukselta tai perustaa projektin arvioinnin tekemistä varten.
3. Miten laaja arviointi tehdään?
  - Alla on kuvattu asioita, joita arviointiin voidaan sisällyttää halutussa laajuudessa.
4. Varaudutaanko arvioinnin myötä tekemään muutoksia todistusvalinnan pisteytysmenettelyyn?
  - Yliopistot ovat sitoutuneet ilmoittamaan todistusvalinnan pisteytykseen tehtävistä muutoksista noin kolme vuotta ennen kuin muutokset otetaan käyttöön. Näin ollen, jos todistusvalinnan toimivuutta arvioidaan aikaisimpana mahdollisena hetkenä eli syksyn 2027 ja kevään 2028 aikana, voidaan muutoksista tiedottaa aikaisintaan kesällä 2028, eli muutokset voitaisiin ottaa käyttöön aikaisintaan vuoden 2031 valinnoissa. Jotta tällainen aikataulu olisi mahdollinen, tulee muutosten tekemiseen valmistautua jo samalla, kun arviointia tehdään eli arviointiin sekä muutosten toteuttamiseen tarvittavat resurssit tulee varata samalla.

Todistusvalinnassa käytettävää pisteytystä voidaan arvioida seuraavilla tavoilla

- **Vuoropuhelu toisen asteen toimijoiden kanssa.** Todistusvalinnan pisteytyksellä on monia erilaisia ohjaus- ja signaalivaikutuksia toisen asteen opiskelijoihin, erityisesti lukiossa tehtäviin ainevalintoihin ja ylioppilaskirjoituspäätöksiin. Lukioista on myös noussut vahva huoli siitä,

8.12.2022

miten todistusvalinta vaikuttaa lukiolaisten hyvinvointiin ja jaksamiseen. Onkin tärkeää, että yliopistot kuulevat herkällä korvalla toisen asteen toimijoita suoran vuoropuhelun avulla. Vuoropuhelua tulisi tehdä systemaattisesti ja jatkuvasti, ei pelkästään osana tiettyssä hetkessä tehtävää arviointia. Opiskelijavalintojen kehittämishanke 2022–25 käy tiivistä vuoropuhelua toisen asteen ja muiden sidosryhmien kanssa, mutta yliopistojen tulee suunnitella, miten ja kenen toimesta vuoropuhelua tullaan käymään hankkeen päätyttyä.

- **Muutokset ylioppilaskirjoituksissa.** Ylioppilastutkintolautakunnalta voidaan saada tietoa muun muassa siitä, miten eri aineiden kirjoittamisen suosio muuttuu, kuinka paljon kirjoittamiskertoja hajautetaan ja kuinka paljon ylioppilaskokeita uusitaan. Lukiokentältä on nostettu esiin huolta todistusvalinnan käyttöönoton myötä nähtävistä muutoksista opiskeltavissa aineissa, esimerkiksi opiskeltavien aineiden kirjon kaventumisesta. Lukiossa opiskeltavista aineista sekä opiskeltavien aineiden vaihtamisesta ja vähentymisestä ei kuitenkaan saada tietoa YTL:n tilastoista.
- **Valintatavan vaikutus opintomenestykseen.** Opintomenestyksen osalta voidaan katsoa sekä arvosanoja että opintopisteiden kertymistä ja verrata näitä muilla valintatavoilla valittuihin sekä aiemmin käytössä olevalla todistusvalinnan pisteytyksellä valittuihin. Pidemmällä tähtäimellä voidaan myös tarkastella, onko valintatavalla vaikutusta uudelleenhakemiseen, opintojen keskeyttämiseen ja alan vaihtoon opintojen aikana tai työelämään siirtymisen yhteydessä. Tieto valintatavasta välittyy Opintopolusta Sisu- ja Peppi-opintotietojärjestelmiin, jolloin tieto yhdistyy opintosuoritustietoihin. Koulutusaloilla ja yliopistoissa saatetaankin tehdä omia analyysejä näiden tietojen perusteella, mutta tietoja ei systemaattisesti yhteisesti kerätä ja analysoida. Olisikin hyvä kartoittaa, miten näitä tietoja voitaisiin systemaattisesti saada käyttöön kansallisen tiedolla johtamisen tueksi.
- **Pisteytys­simulaatiot.** Pisteytys­simulaatioilla voidaan testata, miten valinnan tulos muuttuisi, jos pisteytystä muutettaisiin jollakin tavoin. Simulaatioissa joudutaan kuitenkin aina olettamaan, että pisteytyksellä itsessään ei olisi vaikutusta hakukäyttäytymiseen. Simulaatioilla voidaan kuitenkin testata mahdollisten pisteytysmuutosten vaikutuksia ennakkoon.

1.4.2.2. Valintakokeet yliopistoissa

Opiskelijavalintojen kehittämishankkeessa (2022–25) kehitettävät uudet valintakokeet tulevat käyttöön vuonna 2025.

Hankkeen puitteissa vuosien 2023–25 aikana tullaan määrittelemään muun muassa:

- Kuinka monta koetta yliopistosektorilla on.
- Millaisia valintakokeet ovat sisällöllisesti: mitä niillä mitataan ja mitä tehtävätyyppejä kokeissa käytetään.

8.12.2022

- Mitkä hakukohteet käyttävät mitäkin valintakoetta.
- Millaiset resurssit valintakokeiden koordinointi, laatiminen ja arvostelu vaatii.
- Kuka valintakokeet omistaa.
- Kuka vastaa valintakokeiden laatimisesta ja arvostelusta.
- Millaiset sopimukset valintakokeiden käytöstä laaditaan.
- Miten valintakokeisiin liittyvät yhteiset kustannukset jaetaan.

Hankkeen ohjausryhmänä toimiva valintojen ydinryhmä tekee näistä esityksen OHA-forumille ja Unifin koulutusvararehtoreille.

Kuten todistusvalinnan osalta myös valintakokeiden kehittämisessä on otettu vahva tutkimuspohjainen linja. Kehittämistyön nojautuessa tutkimukseen on myös tärkeää arvioida kehittämistyön tuloksia tutkimuspohjaisesti.

Unifin koulutusvararehtorikokouksen tulee päättää vuosien 2024–25 aikana valintakokeiden toimivuuden arvioinnista:

1. Missä vaiheessa arviointi tehdään?
  - a. Aikaisin mahdollinen ajankohta riippuu siitä, mitä arvioinnissa halutaan katsoa. Jos halutaan tarkastella valintakoevalinnalla valittujen opintomenestystä, arviointia voidaan aikaisintaan tehdä syksyllä 2026, jolloin on käytössä opiskelijoiden ensimmäisen vuoden opintotiedot.
2. Mitä arvioinnissa tarkastellaan ja millä laajuudella
3. Kuka/mikä taho arvioinnin tekee?
  - a. Yliopistot voivat esimerkiksi tilata seurantatutkimuksen joltakin tutkimuskeskukselta tai perustaa projektin arvioinnin tekemistä varten.
4. Varaudutaanko arvioinnin myötä tekemään muutoksia valintakokeisiin.
  - a. Valmistaudutaanko arvioinnin myötä tekemään muutoksia käytössä oleviin valintakokeisiin. Toinen vaihtoehto on tehdä arviointi ja vasta, kun tiedetään arvioinnin tulos, katsotaan, mitkä tahot muutoksia voi lähteä tekemään ja tarvittaessa varataan muutosten tekemiselle resurssit.

1.4.2.3. Yliopistojen avoimen väylä

Unifin koulutusvararehtoreiden ohjaama avoimen väylän strateginen kehittäminen on yliopistoissa mahdollista siinä vaiheessa, kun tämänhetkinen opiskelijavalintojen kehittämishanke 2022–25 on saatu päätökseen. Onkin syytä vuoden 2025 jälkeen tarkastella eri valintatapojen muodostamaa kokonaisuutta sekä sitä, miten avoimen väylää on kehitetty yliopistojen yhteistyössä, miten avoimen väylä asemoituu kokonaisuuteen valintojen kokonaisuuteen ja millainen strateginen tahtotila yliopistoilla on avoimen väylän kehittämiseksi.

1.4.3. Yhteenveto pitkän aikavälin kehittämisestä ja korkeakoulusektoreiden välinen yhteistyö

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat tällä hetkellä hyvin erilaisessa tilanteessa opiskelijavalintojen kehittämisessä. Molemmat sektorit ovat kehittämässä valintoja omista lähtökohdistaan lähivuosina. Yliopistot ovat kehittämässä todistusvalintaa ja valintakokeet muuttuvat vuodesta 2025 alkaen, ja ammattikorkeakoulut jatkokehittävät yhteisiä valintakokeita. Vallu-Valintakoepalvelua käytetään laajasti molemmilla sektoreilla tällä hetkellä. Vaikka tällä hetkellä on vaikea määritellä konkreettisia yhteistyöalueita, olisi tärkeää, että yhteistyö ja vuoropuhelu opiskelijavalintojen kehittämisen alueella olisi aktiivista ja säännöllistä. Jaettu tieto ja ymmärrys opiskelijavalintojen kehittämisen tilanteesta olisi tärkeä jakaa, jotta mahdolliset synergiahyödyt ja yhteistyöalueet kyettäisiin tunnistamaan riittävän aikaisessa vaiheessa. Ammattikorkeakoulut aloittavat suunnittelutyön vuodelle 2025 ja siitä eteenpäin opiskelijavalintojen kehittämiseen liittyen vuosien 2023 ja 2024 aikana. Yliopistoissa selvinnee vuosien 2023–25 aikana, mihin kehittämistoimiin vuoden 2025 jälkeen ryhdytään ja millaisia resursseja opiskelijavalintojen kehittämiseksi jatkossa varataan.

Molemmilla sektoreilla yhteisinä läpileikkaavina tavoiteteemoina voidaan nähdä valintakokeiden toteuttaminen entistä hakijaystävällisemmin, hakijan ja korkeakoulujen näkökulmasta kustannus ja resurssitehokkaammalla tavalla. Vaikka tavoite on yhteinen, on kehittämisen tilanne tällä hetkellä erilainen sektoreilla ja suunnitellut kehitystoimenpiteet lähitulevaisuudessa eroavat toisistaan. Pitkällä aikavälillä suunta on nähdäksemme enemmän yhtenäisempiin ratkaisuihin hakeutuva skenaario, kun se, että tavat tehdä, kehittää ja toteuttaa lähtisivät hyvin eri suuntaan sektoreiden välillä.

1.5. Valintakoejärjestelmät

1.5.1. Ammattikorkeakoulujen valintakokeiden digitalisointi

Ennen syksyä 2019 ammattikorkeakoulujen valintakokeet olivat pitkälti "paperikokeita". Sosiaali- terveys- liikunta- ja kauneudenhoitoalalla oli käytössä vuodesta 2016 keväeseen 2019 kaksivaiheinen koe, jossa ensimmäinen vaihe toteutettiin Metropolia ammattikorkeakoulun kehittämällä SOTELI-järjestelmällä. Ammattikorkeakoulut kehittivät Opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustushankkeen aikana vuosina 2017–2020 yhteisen digitaalisen valintakokeen (AMK-valintakokeen). Hankkeen aikana Metropolia Ammattikorkeakoulu kehitti Valintakoejärjestelmäpalvelun (Vallu-valintakoepalvelu) AMK-valintakokeen toteuttamista varten.

Ammattikorkeakoulut siirtyivät yhteiseen digitaaliseen valintakokeeseen syksyllä 2019. Metropolian valintakoejärjestelmäpalvelua on käytetty myös keväästä 2022 alkaen englanninkielisten koulutuksien opiskelijavalinnoissa International UAS Examin ensimmäisen vaiheen toteutuksessa.

1.5.2. Yliopistojen valintakokeiden digitalisointi

1.5.2.1. Yliopistojen valintakokeiden digitalisoinnin alkuvaihe

Covid-19 pandemian myötä yliopistot tekivät päätöksen olla järjestämättä fyysisiä valintakokeita isossa mittakaavassa keväällä 2020. Tämä pakotti yliopistot järjestämään valintakokeet muilla tavoin. Valvottuja valintakokeita ei pystytty järjestämään etänä koko isolle hakijamäärälle. Yliopistot pitivät kuitenkin kriittisenä, että opiskelijaksi valittavien ennakkotiedot ja taidot mitataan niin, että pystytään varmuudella tunnistamaan valintasuorituksen antaneen henkilön henkilöllisyys. Valintakokeet päädyttiin järjestämään kaksivaiheisina, joissa ensimmäisessä valvomattomassa etävaiheessa hakijoista karsittiin pienempi joukko, jotka kutsuttiin toiseen vaiheeseen, joissa hakijat tunnistettiin.

Ensimmäinen valintakokeen vaihe toteutettiin kokeesta riippuen eri tavoin. Monille valintakokeille ratkaisu löytyi Metropolian omistamasta Vallu-valintakoepalvelusta, jolla valvomattomat etäkokeet järjestettiin.

Pakotettu äkkilähtö valintakokeiden digitalisointiin haluttiin hyödyntää yliopistoissa. Helsingin yliopisto ja Jyväskylän yliopisto ensimmäisinä linjasivat tavoitteeksi syksyllä 2020, että valintakokeet tullaan digitalisoimaan. Fucio selvitti yhdessä CSC:n kanssa vaihtoehtoja digitaalisten valintakokeiden järjestämisalustaksi syksyllä 2020. Selvityksessä oli mukana muun muassa Metropolian valintakoejärjestelmä (Vallu-valintakoepalvelu), Jyväskylän TIM-järjestelmä, Ville-alusta, ylioppilaskirjoituksissa käytössä oleva Abitti, Exam ja Moodle. Selvityksen perusteella laadittiin suositus keväällä 2021 yliopistojen valintakokeissa käytettäväksi digitaalisten kokeiden järjestelmiksi. Suosituksessa todettiin Vallu-valintakoepalvelun olevan suositeltava kirjallisiin valintakokeisiin. Ehdollinen suositus pienemmille valintakokeille annettiin myös Moodle-järjestelmälle. [Suositus löytyy kokonaisuudessaan CSC:n wikistä.](#)

Vuonna 2021 järjestettiin ensimmäiset suunnitellusti digitaaliset valintakokeet. Pääosaan valintakokeita järjestelmäksi valikoitui Vallu-valintakoepalvelu. Tietojenkäsittelytieteen yhteisvalinta ja muutamat Jyväskylän yliopiston valintakokeet päättivät käyttää TIM-järjestelmää, joka on Jyväskylän yliopiston kehittämä oppimisympäristö. Digitaalisten valintakokeiden määrä on kasvanut vuosittain ja vuonna 2022 monet isot yhteisvalinnat, kuten lääketieteellisten alojen yhteisvalinta ja oikeustieteen yhteisvalinta digitalisoivat valintakokeensa. Yliopistoilla on tällä hetkellä sopimus Vallu-valintakoepalvelun käytöstä vuoteen 2023 saakka. Lisäksi syksyllä 2022 on aloitettu sopimusneuvottelut CSC:n kanssa Vallu-valintakoepalvelun käytöstä vuosille 2024–25.

1.5.2.2. Pidemmän aikavälin digitaaliset ratkaisut yliopistojen digitaalisiin valintakokeisiin

Opiskelijavalintojen kehittämishankkeen tavoitteisiin on kirjattu, että vuonna 2025 kaikki valintakokeet järjestettäisiin digitaalisina. Valintakokeiden digitalisointi ei sinällään kuitenkaan kuulu hankkeen tehtäviin. Toistaiseksi sopimukset Vallu-

8.12.2022

valintakoepalvelun käytöstä on tehty korkeintaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Yliopistojen tavoitteena on tehdä pidempijänteinen ratkaisu ja sopimukset siitä, millä digitaalisilla valintakoepalveluratkaisuilla valintakokeet tulevaisuudessa toteutetaan, kun vuoden 2024 aikana on selvinnyt, millaisia tarpeita vuonna 2025 käyttöön otettavat valintakokeet asettavat digitaalisille ratkaisuille.

Vuoden 2023 aikana tulisi päättää, miten pidempijänteiseen ratkaistuun päästään:

1. Tehdäänkö vuonna 2024 digitaalisten valintakoepalveluiden kartoitus, jossa arvioidaan
  - Vallu-valintakoepalvelun soveltuvuutta pidempiaikaisessa käytössä yliopistojen valintakokeissa vuodesta 2025 eteenpäin.
  - muiden olemassa olevien järjestelmien soveltuvuutta pidempiaikaisessa käytössä yliopistojen valintakokeissa vuodesta 2025 eteenpäin.
  - onko tarvetta kehittää uusi digitaalinen valintakoepalvelukokonaisuus yliopistojen valintakokeita varten.
2. Mikä taho kartoituksen tilaa.
3. Keneltä kartoitus tilataan.
4. Mitä resursseja kartoitus vaatii yliopistoilta.

Mahdollisen valintakoepalvelukartoituksen jälkeen eli syksyllä 2024 / keväällä 2025:

- Jos tehdään sopimus/sopimuksia jonkin valintakoepalvelun tai -palveluiden käytöstä, tulee määrittää, millaiset sopimukset tarvitaan ja kenen välille sopimukset tehdään.
- Jos todetaan, että yliopistojen valintakokeita varten tulee kehittää uusi digitaalinen valintakoepalvelukokonaisuus, yliopistoissa tulee päättää
  - Kuka kehittämisestä ja käyttöönotosta päättää.
  - Mistä tulee tarvittavat resurssit kehittämiselle.
  - Millä aikataululla kehittäminen toteutetaan.
  - Kuka kehittämisen toteuttaa.

1.5.3. Vallu-Valintakoepalvelu

Metropolia Ammattikorkeakoulu omistaa Vallu-Valintakoejärjestelmäpalvelun. Valintakoejärjestelmäpalvelukokonaisuus koostuu koejärjestelmästä, hallintajärjestelmästä ja valintakoepisteet-palvelusta.

Nykymuotoinen valintakoepalvelu kehitettiin alun perin ammattikorkeakoulujen AMK-valintakokeen toteuttamista varten AMK-opiskelijavalinnat-hankkeen aikana vuosina 2017–2020. Valintakoejärjestelmä pohjautuu vuosina 2016–2019 ammattikorkeakoulujen sosiaali- terveys- ja liikunta-alalla käytössä olleeseen digitaalisen valintakokeen taustalla käytettyyn SOTELI-järjestelmään.

Metropolia vastaa omistamansa Valintakoejärjestelmäpalvelun ylläpidosta, kehittämisestä ja tietoturvasta sekä erikseen yliopistojen ja

8.12.2022

ammattikorkeakoulujen kanssa sovittujen valintakokeiden toteuttamisesta järjestelmässä.

Valintakoejärjestelmäpalvelu on läpäissyt Nixu Oy:n tietoturva-auditoinnin vuonna 2020 sekä Annanpura Oy:n saavutettavuusauditoinnin vuonna 2020. Metropolia suorittaa Valintakoejärjestelmäpalvelulle kohdistuvaa jatkuvaa tietoturva- ja saavutettavuusauditointia.

1.5.3.1. Vallu-valintakoepalvelun käyttö ammattikorkeakoulujen valintakokeissa

1.5.3.1.1. AMK-valintakoe

Valintakoepalvelua käytettiin ensimmäisen kerran syksyn 2019 yhteishaussa, kun AMK-valintakoe otettiin käyttöön. AMK-opiskelijavalinnat-konsortio koordinoi AMK-valintakokeen käytännön järjestelyitä tuottaen koesisällöt Valintakoepalveluun.

Metropolia koordinoi Valintakoepalvelun henkilötietojen käsittelyyn liittyvää arviointiprosessia. Yleisen tietosuojasetuksen täyttymiseksi on laadittu neljä eri sopimusta, tietosuojan vaikutustenarviointi ja hakijoille julkaistavat tietosuojaselosteet

1. Sopimus International UAS Examin ja AMK-valintakokeen käytöstä sekä Valintakoejärjestelmäpalvelun tuottamisesta ja sen käytöstä
2. Yhteisrekisterinpitäjyys-sopimus (GDPR artikla 26)
3. Henkilötietojen käsittelysopimus (GDPR artikla 28)
4. Luovutus sopimus (ei GDPR-pakollinen) Opetushallituksen ja Metropolia ammattikorkeakoulun välinen luovutus sopimus (tietopalvelusopimus) hakijatietojen luovuttamisesta Opintopolusta Metropolian omistamaan koejärjestelmään.

1.5.3.1.2. International UAS Exam

Valintakoepalvelua hyödynnetään International UAS Examin 1. vaiheen kirjallisen osion toteutuksessa. International UAS Exam on toteutettu yhden (1) kerran keväällä 2022. International UAS Exam järjestetään seuraavan kerran keväällä 2023.

1.5.3.2. Vallu-valintakoepalvelun käyttö yliopistojen valintakokeissa

Vallu-valintakoepalvelu otettiin käyttöön yliopistojen valintakokeissa keväällä 2020. Valintakokeet toteutettiin koronapandemian johdosta poikkeusjärjestelyin "etäkokeina" eikä normaalina toteutuksena kampuksilla.

8.12.2022

Vallu-valintakoepalvelun käyttö laajeni vuonna 2021 ja järjestelmää käytettiin kampuksilla toteutetuissa valintakokeissa. Metropolia ja yliopistot ovat tehneet sopimuksen valintakoejärjestelmäpalvelun hyödyntämisestä yliopistojen valintakokeissa vuosille 2022–2023. Sopimusneuvottelut vuosien 2024–2025 osalta käynnistyivät syksyllä 2022 yliopistojen valintojen ydinryhmän aloitteesta.

Yliopistot ovat tehneet hankinnan yliopistojen ja CSC:n välisen puitesopimuksen alla olevana palvelutilauksena. CSC on puolestaan tehnyt Metropolian kanssa palvelusopimuksen Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy:n tuottamasta sähköisestä valintakoepalvelusta yliopistojen valintakokeisiin. Yliopistojen ja CSC:n väliseen palvelutilaukseen sisältyy palvelutilauksen mukainen palvelu sekä Vallu-valintakoepalvelun käyttö.

Vallu-valintakoepalvelu on kokonaisuus, joka sisältää yliopiston toimijoiden pääsyt koe- ja hallintajärjestelmiin, jotka sisältävät koetilaisuuksien, valintakokeiden ja hakijoiden tiedot, koevastaukset ja tulokset. Lisäksi palvelu kattaa Metropoliasa tehtäviä toimenpiteitä kokeiden toteuttamiseksi ja Opintopolku-integraation. Hakijat saavat kutsun/tunnisteen valintakoetilaisuuteen ja suorittavat kokeen koejärjestelmässä. Hakijoille on myös tarjolla palvelu valintakoepisteiden tarkasteluun.

1.5.3.3. Vallu-valintakoepalvelussa toteutettujen valintakokeiden määrät ja käyttäjämäärät yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa syksystä 2019 syksyyn 2022

AMK-valintakoe on toteutettu kahdeksan (8) kertaa syksyn 2019 käyttöönoton jälkeen. Yliopistojen valintakokeita on toteutettu Vallu-Valintakoepalvelussa yli 120. Kokeeseen osallistuneiden hakijoiden määrät ovat olleet seuraavat:

Vuosi	Haku	Toteutustapa	Koe	Osallistujat
2022	Syksy, yhteishaku	Kampuskoe	AMK-valintakoe	12 188
	Kevät, 2. yhteishaku	Kampuskoe	Yliopistojen valintakokeet	26 815
			AMK-valintakoe	36 823
	Kevät, 1.yhteishaku	Etäkoe	International UAS Exam	12 054
2021	Syksy, yhteishaku	Kampuskoe	AMK-valintakoe	14 448
	Kevät, 2. yhteishaku	Kampuskoe	Yliopistojen valintakokeet	17 139
			AMK-valintakoe	44 686
2020	Syksy, yhteishaku	Kampuskoe	AMK-valintakoe	15 121
	Kevät, yhteishaku	Etäkoe	Yliopistojen valintakokeet	50 644
		Kampuskoe	AMK-valintakoe 2.vaihe	18 235

8.12.2022

		Etäkoee	AMK-valintakoe 1.vaihe	62 199 (yliopistohakijoiden osuus 6 701)
2019	Syksy, yhteishaku	Kampuskoee	AMK-valintakoe	17 441
Ammattikorkeakoulujen valintakokeiden osallistujat yhteensä				226 494
Yliopistojen valintakokeiden osallistujat yhteensä				101 299
Kaikkien valintakokeiden osallistujat yhteensä				327 793

1.5.4. Abitti

Abitti on ylioppilastutkintolautakunnan vuonna 2015 julkaisema koejärjestelmä, jota on käytetty ylioppilaskirjoituksissa syksystä 2016 alkaen.

Ylioppilastutkintolautakunta on aloittanut keväällä 2022 suunnittelemaan uutta Abittia. Koejärjestelmän kehittämiseen on tarvetta, koska toimintaympäristö on muuttunut ja nykyjärjestelyt toimivat tulevaisuudessa yhä harvemmissä laitteissa. Keskeisenä muutoksena on kuvattu, että Linux pohjainen ratkaisu korvattaisiin käyttöjärjestelmäpohjaisella sovelluksella. Nykyiset työasemasovellukset korvattaisiin selainkäyttöisillä vastineilla. Tällä ratkaisulla päästäisiin eroon laite-epäyhteensopivuuksista ja bootauksista. Lukioiden näkökulmasta merkittävä muutos olisi nykyisten USB-tikkujen jääminen pois. Laitekannan laajentuminen helpottaisi ja lisäisi vapautta laitehankintoihin.

Kehittämällä Abittia voidaan myös jatkossa kehittää tutkinnon toteuttamista lukioiden näkökulmasta entistä sujuvammaksi. Abitin käyttöä on kuvattu myös muuhunkin kuin vain ylioppilaskirjoitusten toteuttamiseen. Lukiot voivat harjoitella ja käyttää Abittia lukio-opinnoissa. Abitin käyttöä vastaava YTL:n koodi avoimeksi lähdekoodiksi. Muut käyttäjät voisivat toisin sanoen ottaa koodin omaan käyttöön ja järjestää ylläpidon haluamallaan tavallaan ja koodata rajapinna haluamallaan tavalla.

Syksyn 2022 aikana järjestetään kohdennettuja työpajoja, webinaareja ja tuotetaan selvitys, joka olisi tarkoitus olla lausuntokierroksella loppuvuodesta ja alkuvuodesta 2023 luovutettaisiin Opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Yliopistot kartoittivat nykyisen Abitti-järjestelmän soveltuvuutta valintakokeiden järjestämiseen syksyllä 2020. Abittia ei tuolloin pidetty soveltuvana, koska se vaatii ohjelmistoasennuksen USB-muistitikun avulla sekä yhteensopivan tietokoneen. Abitin kehittämisen myötä nämä ongelmat poistunevat. Abittia ollaan kuitenkin kehittämässä vastaamaan nimenomaan ylioppilaskirjoitusten tarpeita.

1.5.5. TIM-järjestelmä

TIM on Jyväskylän yliopiston informaatioteknologian tiedekunnan kehittämä ja omistama oppimisympäristöjärjestelmä. Tällä hetkellä TIM-järjestelmää käytetään

8.12.2022

valintakokeiden toteuttamiseen noin viidessä valintakokeessa, joista yksi on useamman yliopiston välinen tietojenkäsittelytieteen yhteisvalinta ja loput Jyväskylän yliopiston omia valintakokeita.

TIM-järjestelmää ei ole suunniteltu valintakokeiden järjestämistä varten, eikä järjestelmän käyttöön liittyen ei ole olemassa palvelukuvausta. Syksyllä 2020 tehdyssä järjestelmäkartoituksessa todettiin, että ei ole realistista rakentaa kansallista laajan käyttöönoton edellyttämää palvelua ennen kevään valintakokeita. Tällaista palvelua ei ole myöskään lähdetty rakentamaan kartoituksen jälkeen. TIM-järjestelmän laajamittainen käyttö valintakokeissa vaatisi lisäksi teknisen infrastruktuurin skaalaamista. Myös suoran yhteyden rakentaminen Opintopolkuun, jossa valinnat toteutetaan, sujuvoittaisi TIM-järjestelmän käyttämistä valintakokeissa.

TIM-järjestelmää hyödyntävät valintakokeet ovat erikseen sopineet sen käytöstä ja siihen liittyvistä tehtävistä ja vastuista TIM-järjestelmän omistajien ja ylläpitäjien kanssa.

1.5.6. Yhteenveto valintakoejärjestelmistä

Metropolian omistamaa Vallu-valintakoepalvelua käytetään tällä hetkellä suurimmassa osassa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen digitaalisia valintakokeita.

Ammattikorkeakoulujen valintakokeiden digitalisointi on käynnistynyt jo 2016 ja vuodesta 2019 lähtien valintakokeet ovat olleet käytännössä digitaaliset. Ammattikorkeakoulujen osalta Vallu-Valintakoepalvelu on toimiva ratkaisu palvelemaan AMK-valintakokeen ja International UAS Examin toteuttamista myös tulevaisuudessa. Molempiin valintakokeisiin liittyy kuitenkin niin periaatteellisia, toiminnallisia ja teknisiä kehittämistarpeita, joilla olisi vaikutusta myös Vallu-Valintakoepalvelun kehittämiseen. Vallu-Valintakoepalveluun kohdistuu tulevaisuudessa kehittämistarpeita niin ammattikorkeakoulujen kuin yliopistojen valintakokeiden kehittämisen kautta.

Metropolia on käsitellyt Vallu-Valintakoepalvelun tulevaisuusnäkyymiä ja todennut, että Metropolian omistaa Vallu-valintakoepalvelun ja haluaa tarjota laadukkaita palveluita korkeakouluille myös tulevaisuudessa. Metropolia on valmis kehittämään entistä parempia palveluita ja tuottamaan valintakoepalvelua laajaan kansalliseen tarpeeseen.

Yliopistojen tavoitteena on tulevaisuudessa järjestää kaikki valintakokeet digitaalisina. Tällä hetkellä osaa valintakokeista ei kuitenkaan pystytä toteuttamaan Vallu-valintakoepalvelussa muun muassa seuraavista syistä. Vallu-valintakoepalvelu ei tue tällä hetkellä kaikkia, erityisesti luonnontieteissä käytössä olevia, tehtävätyyppejä, jotka voivat vaatia esimerkiksi piirtämistä. Joidenkin vieraiden kielten kohdalla haasteeksi nousee muiden kuin latinalaisten kirjainten käyttö. Osassa valintakokeita valintakokeeseen osallistuminen on rajattu vain tietyille hakijajoukolle, eivätkä yliopistot pysty selvittämään, ketkä hakijat voivat

8.12.2022

kokeeseen osallistua kuin vasta hieman ennen valintakokeita. Näissä valintakokeissa on haasteena se, että kokeen suorittaminen tulee rajata myös valintakoejärjestelmässä vain tälle hakijajoukolle. Lisäksi osalle pienempiä aloja digitaalisen valintakokeen kustannukset ovat liian korkeat. Yliopistojen valintakokeita ollaan uudistamassa vuodelle 2025. Tämän uudistuksen myötä osatässä kuvatuista esteistä saattaa poistua. Tarkemmat valintakoejärjestelmän vaatimukset selviävät vuoden 2024 aikana.

Yliopistoilla on tarve lähitulevaisuudessa (vuosien 2023 ja 2024 aikana) tehdä pitkäjänteinen suunnitelma siitä, miten digitaaliset valintakokeet tullaan tulevaisuudessa järjestämään. Teknisiä ratkaisuja tulisi tarkastella valintakoepalvelukokonaisuutena. Hakijan näkökulmasta parasta olisi, että valintakoe suoritettaisiin samassa käyttöliittymässä riippumatta siitä, mitkä taustajärjestelmät valintakokeessa on käytössä.

Yliopistoilla on toive käydä Digivision puitteissa sektoreiden välinen periaatteellinen pidemmän tähtäimen keskustelu siitä, onko korkeakouluilla tulevaisuudessa yhteinen opiskelijavalintojen valintakoepalvelukokonaisuus.

1.6. Digivisio 2030 -hankkeen rooli valinnoissa ja valintakokeissa

Digivisioille ei ole mielestämme tällä hetkellä johdettavissa ja muodostettavissa selkeää roolia korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisessä, kun tarkastellaan Digivision tavoitteita ja tämänhetkisiä suunnitelmaa. Digivisiossa kehitettävien kokonaisuuksien ja palveluiden tarkempi määrittelytyö ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistyön eteneminen saattavat myöhemmin kuitenkin nostaa esille kokonaisuuksia ja asioita, joissa voitaisiin nähdä digivisioille roolia.

Tässä vaiheessa jo olisi kuitenkin tärkeää tunnistaa ne keskeiset toimijat, jotka tekevät korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistyötä eri tasoilla ja miettiä mahdollisia yhteistyön muotoja digivision ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen toimijoiden välillä, jolla parannettaisiin vuoropuhelua ja edistettäisiin sitä, että mahdolliset synergiahyödyt tunnistettaisiin riittävän aikaisessa vaiheessa. Digivision edetessä kohti seuraavaa vaihetta ja suunnitelmia vuosille 2025–2030 olisi tärkeää tarkastella uudelleen korkeakoulujen opiskelijavalintojen asemoituminen Digivision kokonaisuuteen.

1.7. Yhteenveto ja johtopäätöksiä

- I. Ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat tällä hetkellä hyvin erilaisessa tilanteessa opiskelijavalintojen kehittämisessä. Ammattikorkeakoulut ovat tehneet suuret muutokset valintakokeisiin ja niiden jatkokehittäminen on käynnissä, kun taas yliopistoilla käynnissä hanke, jossa kehitetään todistusvalintaa ja valintakokeita (muutokset 2025/2026).
- II. Tällä hetkellä Digivisioille ei ole johdettavissa ja muodostettavissa konkreettista roolia korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisessä.

8.12.2022

Digivisiossa kehitettävien kokonaisuuksien ja palveluiden tarkempi määrittelytyö (vuodet 2025–2030) ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistyön eteneminen saattavat myöhemmin kuitenkin nostaa esille kokonaisuuksia ja asioita, joissa voitaisiin nähdä digivisioille roolia.

- III. Korkeakoulujen opiskelijavalintojen suhde digivisioon tulisi määritellä ja asemoida uudelleen tarkemmin siinä vaiheessa, kun digivision tiekartta ja suunnitelmat ovat tiedossa vuosille 2025–2030 ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen suunnitelmat pidemmälle aikavälille ovat tarkentuneet. 2023–2024 aikana.
- IV. Jotta pitkällä aikavälillä mahdolliset synergiahyödyt, tarpeet ja mahdolliset uudet eri toimijoiden roolit tulisi tunnistetuksi riittävän ajoissa olisi tärkeää ylläpitää tilannekuvaa kehitystyöstä Digivision ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehitystyötä tekevien kesken aktiivisesti vuosien 2023 ja 2024 aikana.
- V. Valintakoejärjestelmien tulevaisuudennäkymät
  - Metropolia omistaa Vallu-Valintakoepalvelun ja on halukas tarjoamaan ja kehittämään laadukkaita palveluita laajaan kansalliseen tarpeeseen myös tulevaisuudessa.
  - Yliopistoilla ei ole tällä hetkellä pitkäjänteistä suunnitelmaa digitaalisten valintakoepalveluiden suhteen. Yliopistoilla on toive käydä Digivision puitteissa sektoreiden välinen periaatteellinen pidemmän tähtäimen keskustelu siitä, onko korkeakouluilla tulevaisuudessa yhteinen opiskelijavalintojen valintakoepalvelukokonaisuus.